

Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Høring om gjennomføring i norsk rett av direktiv (EU) 2019/1024 om åpne data og viderebruk av informasjon fra offentlig sektor

Innhold

1. Hovedinnholdet i høringsnotatet	7
2. Bakgrunnen for høringsforslaget.....	8
2.1. Overordnet om direktivet	8
2.2. Implementering i norsk rett	10
3. Utvidelse av direktivets virkeområde til å omfatte enkelte typer offentlige foretak	10
3.1. Direktivet	10
3.2. Gjeldende rett.....	12
3.3. Departementets vurderinger	13
4. Utvidelse av direktivets virkeområde til å omfatte offentlig finansierte forskningsdata	14
4.1. Direktivet	14
4.2. Gjeldende rett.....	16
4.3. Departementets vurderinger	16
5. Begrepsbruk og definisjoner	20
5.1. Direktivet	20
5.2. Gjeldende rett.....	21
5.3. Departementets vurderinger	22
6. Dynamiske data.....	22
6.1. Direktivet	22
6.2. Gjeldende rett.....	23
6.3. Departementets vurderinger	24
6.3.1. Er dynamiske data omfattet av dokumentbegrepet.....	24
6.3.2. Tilgjengeliggjøring via API-er	25
7. Datasett med høy verdi.....	28
7.1. Direktivet	28
7.2. Gjeldende rett.....	30
7.3. Departementets vurderinger	31
7.3.1. Overordnede vurderinger	31
7.3.2. Særlig om tidsbegrensningen på 2 år.....	31
7.3.3. Tilgjengeliggjøring av data ved API-er, ev. massenedlasting.....	34
7.3.4. Forskriftshjemmel om utpeking av datasett med høy verdi	34
8. Enerettsavtaler	35

8.1.	Direktivet	35
8.2.	Gjeldende rett.....	35
8.3.	Departementets vurderinger	36
9.	Lisensiering	36
9.1.	Direktivet	36
9.2.	Gjeldende rett.....	37
9.3.	Departementets vurderinger	37
10.	Særlig om betaling for innsyn	38
10.1.	Direktivet.....	38
10.2.	Gjeldende rett	40
10.3.	Departementets vurderinger.....	41
10.3.1.	Anonymisering	41
10.3.2.	Inntjeningskrav.....	42
10.3.3.	Opphevelsen av artikkel 6 nr. 2 bokstav b om særlige dokumenter.....	43
10.3.4.	Vederlagsfrihet for offentlig finansierte forskningsdata	46
10.3.5.	Særlig om arkiv, bibliotek og museer	46
10.3.6.	Departementets forslag.....	46
10.3.7.	Særlig om endringer i forskrift om utlevering, viderebruk og annen behandling av opplysninger fra grunnboken og matrikkelen.....	47
11.	Forholdet mellom databasedirektivet og åpne data-direktivet.....	48
11.1.	Gjeldende rett og det tidligere viderebruksdirektivet.....	48
11.2.	Åpne data-direktivet	49
11.3.	Departementets vurderinger.....	50
12.	Økonomiske og administrative konsekvenser.....	52
13.	Merknader til lov- og forskriftsforslaget.....	54
	Forslaget til endringer i offentleglova.....	54
	Til § 2 sjuende ledd	54
	Til § 4 fjerde ledd.....	54
	Til § 6 tredje ledd.....	54
	Til § 7 nytt andre og tredje ledd	54
	Til § 8 tredje, fjerde og sjette ledd	55
	Til § 30	55

Forslaget til endringer i offentlegforskrifta	56
Til § 1 fjerde ledd.....	56
Til § 4	57
Forslaget til endringer i forskrift 18. desember 2013 nr. 1599 om utlevering, viderebruk og annen behandling av opplysninger fra grunnboken og matrikkelen	58
Til § 8 tredje ledd.....	58
14. Lov- og forskriftsutkast	58
Endringer i offentleglova.....	58
Endringer i offentlegforskrifta m.m.....	61

1. Hovedinnholdet i høringsnotatet

Direktiv (EU) 2019/1024 om åpne data og viderebruk av informasjon fra offentlig sektor (åpne data-direktivet), erstatter direktiv 2003/98/EF med endringsdirektiv 2013/37/EU.

Flere av endringene i det nye åpne-data direktivet følger allerede av offentliglova med forskrift. Eksempelvis gjelder det åpne data-direktivets utvidelse av virkeområde til å omfatte noen offentlige foretak innen forsynings- og transportsektoren og også offentlig finansierte forskningsdata. Selv om disse er omfattet av virkeområdet i dagens offentliglov, er det likevel behov for justeringer i offentligforskrifta da åpne data-direktivet har etablert enkelte særregler for noen typer dokumenter (data), eksempelvis forskningsdata.

Andre typer av informasjon (data), som direktivet innfører særregler for, er dynamiske data og såkalte datasett med høy verdi. Høringsutkastet omhandler derfor også forslag til lov- og forskriftsendringer som etablerer slike særregler. For dynamiske data foreslås det å innføre særregler om leveringskrav (tilgjengeliggjøring), men også å definere dynamiske data. For datasett med høy verdi foreslås det å innføre særregler som både angår muligheten til å ta betalt, men også for hvordan informasjonen (dataene) skal gjøres tilgjengelig (leveringskrav). Tilgjengeliggjøring skal fortrinnsvis skje gjennom API-er, eller dersom relevant som massenedlasting (bulknedlasting). Hvilke datasett som skal anses som datasett med høy verdi skal fastsettes ved gjennomføringsrettsakt i EU, som forventes vedtatt i løpet av året. Det foreslås at Kongen kan gi forskrift om hvilke datasett som har høy verdi.

Høringsnotatet foreslår på bakgrunn av det nye direktivet endrede betalingssatser for tilgang til offentlig informasjon (data) som det kan tas betalt for. Det foreslås bl.a. at kostnader knyttet til anonymisering av personopplysninger og tiltak som treffes for å verne kommersielt fortrolige opplysninger kan tas med i beregningsgrunnlaget der det er relevant, men da begrenset til kostnader som går utover organets ordinære arbeide. Adgangen til å ta betaling for anonymisering der det er relevant vil omfatte alle virksomheter som er omfattet av offentliglova.

Det foreslås også å endre betalingssatsene for geodata og eiendomsinformasjon regulert i offentligforskrifta § 4 femte ledd. Det nye direktivet innskjerper satsene for offentlige organer uten inntjeningskrav, og det foreslås derfor at betalingssatsene for slike organer endres slik at inntektene ikke kan overstige de faktiske kostnadene ved reproduksjon og formidling av informasjon, samt anonymisering dersom det er relevant. Forslaget innebærer en innsnevring av hvilke kostnader som omfattes av marginalkostbegrepet etter offentligforskrifta § 4 femte ledd der det ikke foreligger inntjeningskrav. Berørte organer bes om mulig å gjøre rede for ev. virkninger av en slik endring.

Offentlige organer med inntjeningskrav etter offentligforskrifta § 4 sjette ledd vil etter forslaget bare kunne kreve betalt for datasett med såkalt høy verdi i en overgangsperiode på to år fra ikrafttredelsen i Norge av den nevnte gjennomføringsrettsakten. Det foreslås i tråd med direktivet at det skal publiseres en fullstendig liste på internett over offentlige organer som kan kreve betaling utover marginalkostnaden.

Offentlig finansierte forskningsdata som faller inn under direktivets artikkel 10, skal være vederlagsfrie dersom de er offentliggjort av forskere, forskningsutøvende organisasjoner eller forskningsfinansierende organisasjoner gjennom ett sentralt datalager (*repository*) i institusjonen eller et emnebasert datalager (*repository*), noe som gjenspeiles i forslaget.

Det nye direktivet presiserer at offentlige organer ikke skal kunne utøve sin rett som databaseprodusent etter artikkel 7 nr. 1 i direktiv 96/9/EF (databasedirektivet) til å hindre eller avgrense viderebruk utover de grensene som følger av det nye åpne data-direktivet. Dette er ikke ment å endre rettstilstanden, men departementet foreslår likevel at det tas inn en slik presisering i offentleglova § 7. Samtidig bes det om innspill fra høringsinstansene på om presiseringen alternativt bør vurderes tatt inn et annet sted i lovverket.

2. Bakgrunnen for høringsforslaget

2.1. Overordnet om direktivet

I juni 2019 vedtok EU direktiv (EU) 2019/1024 om åpne data og viderebruk av informasjon fra offentlig sektor, i det følgende omtalt som "åpne data-direktivet". Dette direktivet er en omarbeidelse av tidligere direktiv 2003/98/EF med endringsdirektiv 2013/37/EU og erstatter disse, men omfatter også en del ny regulering.

Formålet med åpne data-direktivet er å fremme bruken av offentlige data og å stimulere til innovasjon av produkter og tjenester. Direktivet fastsetter derfor et sett med minimumsregler for viderebruk og ordninger for å fremme slik viderebruk. Systemkritisk informasjon (følsomme data) er ikke omfattet.

Det nye direktivet er også bedre tilpasset den teknologiske utviklingen og bringer de rettslige rammene mer à jour med utviklingen innen digitale teknologier, eksempelvis kunstig intelligens.

Direktivet har som mål å styrke EUs dataøkonomi, noe som nærmere bestemt går ut på å

- redusere markedsadgangsbarrierer, særlig for små og mellomstore bedrifter, ved å begrense unntakene som tillater offentlige organer å ta betalt for viderebruk av deres data utover marginalkostnadene
- øke tilgjengeligheten av data ved å bringe nye typer offentlige og offentlig finansierte data inn under direktivets virkeområde, for eksempel data fra offentlige foretak innenfor forsynings- og transportsektoren og offentlig finansierte forskningsdata
- minimere risikoen for overdrevne fordeler ved å være først på markedet (*first-mover advantage*), eksempelvis ved håndteringen av nye former for enerettsavtaler, som normalt er til fordel for store selskaper, og som dermed begrenser antallet potensielle viderebrukere av de aktuelle dataene
- øke forretningsmulighetene ved å oppmuntre til formidling av dynamiske data via applikasjonsprogrammeringsgrensesnitt (API).

Harmonisering av regler og praksis på tvers av landegrensene i forbindelse med bruken av informasjon fra offentlig sektor skal bidra til å nå disse målene.

De mest sentrale endringer i åpne data-direktivet er følgende:

- Direktivet introduserer konseptet datasett med høy verdi, som det innføres enkelte særregler for i artikkel 13, 14 og 15. Slike datasett med høy verdi skal være tilgjengelige via API-er, eller som massenedlasting (bulknedlasting) der det er relevant. Tilgangen skal som hovedregel være vederlagsfritt. For offentlige organer med inntjeningskrav innføres en 2 års tidsbegrenset overgangsordning. Utvelgelsen av de konkrete datasettene vil skje ved gjennomføringsrettsakter, forventet vedtatt i 2022.
- Det etableres særlige leveringskrav til såkalte dynamiske data, som skal gjøres tilgjengelige via adekvate tekniske løsninger (f.eks. API-er), eller som massenedlasting (bulknedlasting) der det er relevant.
- Det nye direktivets virkeområde utvides til å omfatte offentlige foretak innen forsyningssektoren (eks. el-, gass- og vannselskaper) og transportsektoren der stat, fylkeskommune eller kommune direkte eller indirekte kan utøve en dominerende innflytelse når det gjelder levering av tjenester av allmenn interesse. Se om dette i artikkel 1 nr. 1 bokstav b, jf. definisjonen i artikkel 2 nr. 2 og også unntak i artikkel 1 nr. 2 bokstav b. (I offentliglova og offentligforskrifta omfattes slike offentlige foretak av begrepet "sjølvstendige rettssubjekt".)
- Virkeområdet utvides også til å omfatte offentlige finansierte forskningsdata, jf. definisjonen i artikkel 2 nr. 9. Dette er omtalt i artikkel 10. Viderebruk av forskningsdata er nærmere regulert i artikkel 10 nr. 2, som retter seg mot forskere, forskningsutøvende organisasjoner og forskningsfinansierende organisasjoner.
- Kravene til transparens og gjennomgang av eksisterende enerettsavtaler (data lock-in) utvides, jf. artikkel 12.
- Forholdet mellom dette regelverket og europaparlaments- og rådsforordning (EU) 2016/679 om vern av fysiske personer i forbindelse med behandling av personopplysninger og om fri utveksling av slike opplysninger samt om oppheving av direktiv 95/46/EF (generell personvernforordning) klargjøres. Det fremgår av direktivets forale punkt 52 at direktivet ikke berører "*personvernet i forbindelse med behandling av personopplysninger i henhold til unionsretten og nasjonal rett, særlig forordning (EU) 2016/679 og europaparlaments- og rådsdirektiv 2002/58/EF, herunder alle utfyllende bestemmelser i nasjonal rett. Dette betyr blant annet at viderebruk av personopplysninger er tillatt bare dersom prinsippet om formålsbegrensning fastsatt i artikkel 5 nr. 1 bokstav b) og artikkel 6 i forordning (EU) 2016/679 er oppfylt.*" Forordning (EU) 2016/679 er kjent som GDPR, mens europaparlaments- og rådsdirektiv 2002/58/EF omhandler behandling av personopplysninger og personvern i sektoren for elektronisk kommunikasjon.
- Også forholdet mellom det nye direktivet og enkelte beslektede rettsakter, som europaparlaments- og rådsdirektiv 96/9/EF om rettslig vern av databaser, europaparlaments- og rådsdirektiv 2003/4/EF om offentlig tilgang til miljøinformasjon og om oppheving av rådsdirektiv 90/313/EØF og europaparlaments- og rådsdirektiv

2007/2/EF om opprettelse av en infrastruktur for geografisk informasjon i Det europeiske fellesskap (INSPIRE), klargjøres.

- Det slås fast at prinsippet om at viderebruk av offentlige data som utgangspunkt skal være gratis. Noen unntak fra dette prinsippet er imidlertid videreført fra tidligere direktiv. Etter artikkel 6 nr. 3 må landene nå publisere en fullstendig liste på internett over offentlige organer med inntjeningskrav som kan kreve betaling utover marginalkostnaden. Nytt er det også at kostnader ved anonymisering av personopplysninger og tiltak som treffes for å beskytte kommersielt fortrolige opplysninger, kan medregnes som del av marginalkostnaden. Det tidligere viderebruksdirektivets artikkel 6 nr. 2 bokstav b, som tillot gebyrer ut over marginalkostnadene for spesifikke dokumenter, selv i mangel av noen forpliktelse til å støtte et offentlig organs driftsbudsjett, videreføres ikke.

2.2. Implementering i norsk rett

Direktiv 2003/98/ EF og endringsdirektiv 2013/37/EU, omtalt som viderebruksdirektivet, er implementert i norsk rett gjennom offentleglova og offentlegforskrifta.

Nødvendige endringer som følger av det nye åpne data-direktivet (EU) 2019/1024 foreslås implementert gjennom det samme regelverket. Ved implementering av åpne data-direktivet må alle henvisninger til viderebruksdirektivet i norsk lovgivning endres til åpne data-direktivet. Dette medfører i seg selv ingen realitetsendringer eller forskjeller når det gjelder rettigheter og forpliktelser etter loven.

Departementet gjør for øvrig oppmerksom på at det skal nedsettes et offentlig utvalg som skal se på en mer helhetlig regulering av viderebruk av offentlig informasjon (data), men siden et slikt utvalgsarbeide vil ta noe tid, vil direktivet først bli implementert gjennom nødvendige endringer i offentleglova med forskrift.

Flere av endringene i det nye åpne data-direktivet er for øvrig i samsvar med det som allerede følger av offentleglova og offentlegforskrifta. Departementet gjør oppmerksom på at direktivets endringer likevel er viktige, siden norske aktører vil kunne forholde seg til de samme reglene i andre EØS-land.

3. Utvidelse av direktivets virkeområde til å omfatte enkelte typer offentlige foretak

3.1. Direktivet

Det tidligere viderebruksdirektivet oppstilte et sett med minimumsregler for viderebruk av eksisterende dokumenter og fasilitering av slik viderebruk for offentlige organer.

Åpne data-direktivets virkeområde, jf. artikkel 1 nr. 1 bokstav b, omfatter også enkelte typer offentlige foretak (public undertakings). Bokstav b lyder:

- b) eksisterende dokumenter som innehas av offentlige foretak som

- i) er aktive på de områdene som er definert i direktiv 2014/25/EU, [dvs. sektorene vann, energi, transport og posttjenester]
- ii) fungerer som ytere av offentlige tjenester i samsvar med artikkel 2 i forordning (EF) nr. 1370/2007, [altså dersom de opererer som offentlige tjenesteoperatører innen offentlig persontransport med jernbane og med bil],
- iii) fungerer som luftfartsselskaper som oppfyller forpliktelsene til å yte offentlige tjenester i samsvar med artikkel 16 i forordning (EF) nr. 1008/2008, eller
- iv) fungerer som EF-skipsredere som oppfyller forpliktelsene til å yte offentlige tjenester i samsvar med artikkel 4 i forordning (EØF) nr. 3577/92.

Det følger av artikkel 1 nr. 2 bokstav b at direktivet avgrenser mot dokumenter som innehas av offentlige foretak, og som er produsert utenfor formålet med levering av tjenester av allmenn interesse som definert i lov eller andre bindende regler. Videre avgrenser direktivet også mot aktiviteter i offentlige foretak som er direkte utsatt for konkurranse, og derfor unntatt fra innkjøpslovgivningen i henhold til artikkel 34 i direktiv 2014/25/EU, jf. artikkel 1 nr. 2 bokstav b underpunkt ii.

Departementet gjør oppmerksom på at utkastet til oversettelse av direktivet bruker begrepet «offentlige foretak» for "*public undertakings*". I offentliglova brukes derimot begrepet "selvstendige rettssubjekter". Høringsnotatet bruker derfor begrepet offentlige foretak ved omtale av direktivet, og selvstendige rettssubjekter ved omtale av norsk rett.

Offentlig foretak er i direktivets artikkel 2 nr. 3 definert som:

"ethvert foretak som driver virksomhet innenfor de områdene som er fastsatt i artikkel 1 nr. 1 bokstav b), der offentlige organer kan utøve direkte eller indirekte dominerende innflytelse som følge av eierskap, økonomisk deltakelse eller de reglene som gjelder for foretaket. Offentlige organer skal forutsettes å ha dominerende innflytelse i alle tilfeller der disse organene direkte eller indirekte

- a) eier størstedelen av foretakets tegned kapital,*
- b) kontrollerer et flertall av stemmene som er knyttet til aksjer utstedt av foretaket,*
- c) kan utnevne mer enn halvparten av medlemmene i foretakets administrasjons-, ledelses- eller kontrollorgan,"*

Det er et vilkår at et offentlig organ kan utøve en dominerende innflytelse over foretaket som følge av eierskap, økonomisk deltakelse eller de reglene som gjelder for foretaket for å være omfattet av direktivet, jf. artikkel 2 nr. 3 bokstav a til c.

De offentlige foretakene skal med forbehold for direktivets kapittel V om datasett med høy verdi følge reglene om tilgjengelige formater, jf. artikkel 5 nr. 1. Men på samme måte som offentlige organer, er ikke offentlige foretak forpliktet til å følge kravene etter artikkel 5 nr. 1 dersom det krever en uforholdsmessig stor innsats og ikke bare enkle operasjoner for å fremstille eller tilpasse dokumenter eller fremlegge utdrag, jf. artikkel 5 nr. 3.

Selv om det omarbeidede åpne data-direktivets virkeområde omfatter offentlige foretak innen forsynings- og transportsektoren, innføres ingen generell forpliktelse til å tillate viderebruk av

dokumenter produsert av de offentlige foretakene. Artikkel 5 nr. 7 gjør det klart at artikkel 5 nr. 1 til 6 om tilgjengelige formater først kommer til anvendelse når dokumentene er tilgjengelige for viderebruk, med mindre annet er fastsatt i direktivet, i henhold til unionsretten eller i nasjonal rett – eksempelvis om sensitive opplysninger om beskyttelse av kritisk infrastruktur. Beslutningen om å tillate viderebruk vil etter direktivet således fortsatt ligge hos det aktuelle offentlige foretaket.

Fortalens punkt 26 tar til orde for at det først er etter at dokumentene er gjort tilgjengelig for viderebruk at foretakene bør overholde de øvrige reglene om vilkår for viderebruk fastsatt i kapittel III (artikkel 5 til 10) og reglene om likebehandling og konkurranse fastsatt i kapittel IV (artikkel 11 og 12). Siden direktivet er et minimumsdirektiv, vil landene i dette henseende kunne gå lenger og stille et krav om at foretakene likevel skal følge disse reglene. Etter fortalens punkt 26 bør heller ikke de offentlige foretakene pålegges å følge reglene i artikkel 4 om behandling av anmodninger om viderebruk, eksempelvis mht. frist for behandling av slike forespørsler. Artikkel 4 nr. 6 er klar på at foretakene ikke er forpliktet til å etterkomme artikkel 4, men som nevnt ovenfor vil landene for denne type regler kunne stille strengere krav.

Direktivet henstiller også medlemslandene om å oppmuntre offentlige foretak, som offentlige organer, til å produsere og tilgjengeliggjøre dokumenter i tråd med prinsippet om "innebygd åpenhet og åpenhet som standardinnstilling", jf. artikkel 5 nr. 2.

Også reglene om leveringskrav for dynamiske data, jf. artikkel 5 nr. 5 og nr. 6, gjelder for offentlige foretak når de først er gjort tilgjengelige for viderebruk. For nærmere detaljer om dynamiske data henvises til punkt 6.

3.2. Gjeldende rett

Selvstendige rettssubjekter kontrollert av offentlige organer er omfattet av offentleglova virkeområde, jf. § 2 første ledd første punktum bokstav c og d. Dette omfatter

- c) *sjølvstendige rettssubjekt der stat, fylkeskommune eller kommune direkte eller indirekte har ein eigardel som gir meir enn halvparten av røystene i det øvste organet i rettssubjektet, og*
- d) *sjølvstendige rettssubjekt der stat, fylkeskommune eller kommune direkte eller indirekte har rett til å velje meir enn halvparten av medlemmene med røysterett i det øvste organet i rettssubjektet.*

Offentleglova har ingen bestemmelser om at et offentlig organ eller selvstendig rettssubjekt som nevnt i offentleglova § 2 første ledd første punktum bokstav c eller d kan ha en dominerende innflytelse gjennom finansiell deltakelse (innskutt kapital), slik som direktivet, fordi en ikke er kjent med slike rettssubjekter i Norge.

Hvordan dokumenter skal tilgjengeliggjøres og i hvilke formater, følger av offentleglova § 30, som gjelder for alle organer som omfattes av loven.

§ 30 oppstiller ikke særlige vilkår for bruk av API-er for levering av dynamiske data. Se her også høringsnotatets omtale av dette i punkt 6 om dynamiske data.

Dokumenter hos selvstendige rettssubjekter som er utenfor lovens formål, kan unntas ved forskrift, jf. offentlighetslova § 2 andre ledd første punktum, men bare dersom det er nødvendig ut fra hensynet til virksomheten, konkurransesituasjonen eller andre særlige forhold. Også selvstendige rettssubjekter som driver i konkurranse med private, men som ikke oppfyller vilkårene for å falle utenfor lovens virkeområde, jf. § 2 første ledd andre punktum, vill kunne unntas ved slik forskrift. Offentlegforskrifta § 1 har en rekke slike unntak fra offentleglova virkeområde.

Det skal for øvrig nevnes at der offentleglova benytter begrepet "organ" så omfatter det alle virksomheter som loven gjelder for, jf. § 4 fjerde ledd. Det er således få forskjeller i reguleringen mellom offentlige organer og andre typer virksomheter, som selvstendige rettssubjekter, i offentleglova.

3.3. Departementets vurderinger

Når det gjelder virkeområdet, har offentleglova i utg.pkt. et større nedslagsfelt enn direktivet med hensyn til offentlige foretak, jf. direktivets artikkel 1 nr. 1 bokstav b. Direktivet gjelder bare for foretak som driver virksomhet innenfor enkelte områder av forsyningssektoren og transportsektoren, mens offentleglova i utgangspunktet gjelder for alle offentlige kontrollerte selvstendige rettssubjekter.

Noen unntak for enkelte rettssubjekter følger av offentligforskrifta § 1, og det er også noen unntak for visse typer dokumenter hos andre utpekte selvstendige rettssubjekter.

Utvidelsen av direktivets virkeområde til å omfatte offentlige foretak, jf. definisjonen i artikkel 3 nr. 3, har sin parallell i offentleglova § 2 første ledd første punktum bokstav c og d om selvstendige rettssubjekter. Det følger av direktivets definisjon av begrepet "offentlige foretak" at det er ment å favne ethvert offentlig foretak som driver virksomhet innenfor de utvalgte områdene som er fastsatt i artikkel 1 nr. 2 bokstav b dersom offentlige organer kan utøve direkte eller indirekte dominerende innflytelse som følge av eierskap, finansiell deltakelse eller gjennom styringen av selskapet.

En forskjell mellom direktivet og offentleglova er at offentleglova ikke åpner for at loven skal gjelde på grunnlag av dominerende innflytelse gjennom finansiell deltakelse (innskutt kapital).

På bakgrunn av § 2 sjuende ledd er det imidlertid formelt sett ikke nødvendig å endre § 2 første ledd mht. finansiell deltakelse. Dette fordi § 2 sjuende ledd innebærer at selvstendige rettssubjekt som er omfattet av direktivet, må følge de særlige bestemmelsene leddet nevne, uavhengig av offentleglovas virkeområde. Disse særlige bestemmelsene ble gitt for å sikre full implementering av viderebruksdirektivet, som nå altså er erstattet av åpne data-direktivet.

Departementet vil for øvrig bemerke at det ikke er kjent med at det finnes offentlige organer eller selvstendige rettssubjekt kontrollert av offentlige organer som enten direkte eller indirekte har en dominerende innflytelse over selvstendige rettssubjekter gjennom finansiell deltakelse (innskutt kapital) i Norge. Vi ber derfor høringsinstansene om særlig tilbakemelding dersom de

er kjent med slike tilfeller, da det i så fall vil kunne være formålstjenlig å fastsette i § 2 første ledd første punktum at loven gjelder også for slike selvstendige rettssubjekter.

Departementet anser for øvrig at offentleglova § 2 første ledd andre punktum og andre ledd er i tråd med direktivets bestemmelser om unntak for dokumenter produsert av offentlige foretak utenfor formålet med levering av tjenester av allmenn interesse, og unntak for aktiviteter i offentlige foretak som er direkte utsatt for konkurranse. Det nye direktivet innebærer at en del regler som tidligere gjaldt for offentlige organer, nå er utvidet til å omfatte enkelte typer offentlige foretak. Disse foretakene er allerede omfattet av offentleglova.

Se for øvrig punkt 6 for leveringskrav knyttet til dynamiske data fra offentlige foretak, og også punkt 7 om datasett med høy verdi.

4. Utvidelse av direktivets virkeområde til å omfatte offentlig finansierte forskningsdata

4.1. Direktivet

Det nye direktivets virkeområde omfatter offentlig finansierte forskningsdata, jf. artikkel 1 nr. 1 bokstav c, og da i tråd med vilkårene fastsatt i artikkel 10. Dette var ikke omfattet av viderebruksdirektivet. Forskningsdata er definert i artikkel 2 nr. 9 og omfatter

"dokumenter i digital form, unntatt vitenskapelige publikasjoner, som er innsamlet eller produsert ved vitenskapelig forskningsvirksomhet, og som brukes som dokumentasjon i forskningsprosessen, eller som er allment akseptert i forskningsmiljøet som nødvendig for å validere forskningsfunn og -resultater."

Fortalens punkt 27 nevner statistikk, forsøksresultater, målinger, observasjoner fra feltarbeid, undersøkelsesresultater, intervjuopptak eller bilder som eksempler på forskningsdata. Det omfatter for eksempel også metadata, spesifikasjoner og andre digitale objekter. Det klargjøres også at forskningsdata er forskjellig fra vitenskapelige artikler som rapporterer og kommenterer funn fra vitenskapelig forskning.

Fortalens punkt 16 oppfordrer medlemslandene til å fremme generering av data basert på prinsippet om innebygd åpenhet (*open access policy*) og åpenhet som standardinnstilling for alle dokumenter som hører inn under direktivets virkeområde. Retningslinjene for åpne data har som mål å gi forskere og allmennheten tilgang til forskningsdata så tidlig som mulig i formidlingsprosessen, og å forenkle bruk og viderebruk av dataene. Det oppmuntres til så få rettslige, tekniske eller økonomiske begrensninger som mulig.

Det følger av artikkel 10 nr. 1, jf. også fortalens punkt 28, at landene har en forpliktelse til å støtte tilgjengeligheten av offentlig finansierte forskningsdata ved å vedta retningslinjer og relevante tiltak som tar sikte på å gjøre forskningsdata åpent tilgjengelig i tråd med FAIR-prinsippene (*findable, accessible, interoperable og reusable*). Forskningsdata som omfattes, må altså være tilgjengelige, gjenfinnbare, interoperable (kompatible) og gjenbrukbare.

I tråd med prinsippet om at forskningsdata skal være så åpne som mulig og så lukkede som nødvendig, jf. artikkel 10 nr. 1, skal man se hen til utfordringer knyttet til immaterialrettigheter, persondata, konfidensialitet, sikkerhet og legitime kommersielle interesser. Direktivets avgrensning mot slike rettigheter følger allerede av artikkel 1 nr. 2, nr. 4 og nr. 5. Andre punkter i artikkel 10 nr. 1 ble tatt inn som en klargjøring på forespørsel fra flere av medlemslandene og enkelte forskningsorganisasjoner.

Bestemmelsen retter seg både mot forskningsutøvende organisasjoner og forskningsfinansierende organisasjoner. Det er ikke et krav at de må være offentlige, men siden slike organisasjoner også kan være organisert som offentlige organer eller offentlige foretak presiseres det at direktivet får anvendelse på slike hybridorganisasjoner bare i deres egenskap som forskningsutøvende organisasjoner, og på deres forskningsdata.

Med forbehold for dokumenter som tredjeparter har immaterialrettigheter til, jf. artikkel 1 nr. 2 bokstav c, skal forskningsdata kunne viderebrukes for kommersielle eller ikke-kommersielle formål i samsvar med direktivets kapittel III (tilgjengelige formater og IV (likebehandling og konkurranseregler), jf. artikkel 10 nr. 2.

Kravet om at dataene skal være tilgjengelige for viderebruk slår imidlertid først inn etter at forskere, forskningsutøvende organisasjoner eller forskningsfinansierende organisasjoner allerede har offentliggjort dataene gjennom et sentralt datalager (*repository*) i institusjonen eller et emnebasert datalager (*repository*). I vurderingen skal det tas hensyn til legitime forretningsinteresser, kunnskapsoverføring og allerede eksisterende immaterialrettigheter. Også siste punktum i artikkel 10 nr. 2 ble tatt inn på forespørsel av en del medlemsland og forskningsorganisasjoner og må forstås som en klargjøring.

Det følger av direktivet at medlemslandene kan utvide anvendelsen av direktivet til også å omfatte forskningsdata som "*gjøres offentlig tilgjengelig gjennom annen datainfrastruktur enn datalagre gjennom åpent tilgjengelige publikasjoner, som en fil vedlagt en artikkel, et datadokument eller et dokument i en journal*".

I fortalens punkt 28 presiseres det også at de omhandlede rettssubjektene ikke bør pålegges tilleggskostnader for gjenfinning av datasett eller pålegges ytterligere organisering av data.

Utdanningsinstitusjoner, forskningsutøvende organisasjoner og forskningsfinansierende organisasjoner er for øvrig ikke forpliktet til å følge reglene i artikkel 4 om behandling av anmodninger om viderebruk, jf. artikkel 4 nr. 6 og fortalens punkt 31.

Av fortalens punkt 28 fremgår det for øvrig at forskningsdata som er unntatt fra tilgang av hensyn til nasjonal sikkerhet, forsvar eller offentlig sikkerhet, ikke er omfattet av direktivet.

Mht. gebyrer fremgår det av artikkel 6 nr. 6 bokstav b at forskningsdata som nevnt i artikkel 1 nr. 1 bokstav c skal være vederlagsfrie. Begrunnelsen for dette er at artikkel 10 nr. 2 inneholder noen kvalifiserende vilkår for at forskningsdata i det hele tatt skal omfattes av direktivet. For det første må det være offentlig finansierte forskningsdata, og de må være offentliggjort gjennom et sentralt datalager i institusjonen eller et emnebasert datalager (*repository*), og det må være forskere, forskningsutøvende organisasjoner eller

forskningsfinansierende organisasjoner som har offentliggjort dataene. Eventuell betaling for tilgang til slike forskningsdata må således utnyttes for en ev. publisering.

4.2. Gjeldende rett

Institusjoner og virksomheter som er en organisatorisk del av den statlige, fylkeskommunale eller kommunale forvaltningen, er omfattet av offentleglova, uten hensyn til hvilken type virksomhet de driver. Offentlige forskningsinstitusjoner som ikke er organisert som selvstendige rettssubjekter, er således omfattet av offentleglova § 2 første ledd første punktum bokstav a om offentlige organer.

Selvstendige rettssubjekter, altså virksomheter som ikke er en organisatorisk del av stat, fylkeskommune eller kommune, f.eks. et aksjeselskap eller en stiftelse, vil etter offentleglova i utgangspunktet ikke regnes som en del av stat eller kommune. Se for øvrig omtalen i punkt 3.2.

Etter offentleglova § 2 andre ledd kan Kongen gi forskrift om at loven ikke skal gjelde for selvstendige rettssubjekter, eller for visse dokumenter som ellers ville være omfattet av første ledd bokstav c og d. En forutsetning er at det må anses som nødvendig ut fra hensynet til virksomhetens art, konkurransesituasjonen eller andre særlige hensyn.

I offentlegforskrifta § 1 tredje ledd er det gitt et slikt unntak for visse dokumenter hos visse selvstendige rettssubjekter, jf. også omtale punkt 3.2. Etter tredje ledd bokstav d gjøres det unntak for

"dokument knytte til sak om kommersiell utnytting av forskningsresultat og sak om bidrags- eller oppdragsforskning i rettssubjekt innanfor universitets- og høgskulesektoren"

4.3. Departementets vurderinger

Direktivets artikkel 10 nr. 1 pålegger landene å støtte tilgjengeligheten av forskningsdata ved å vedta politikk og relevante tiltak som tar sikte på å gjøre forskningsdata åpent tilgjengelig (åpen tilgangspolitik) i tråd med FAIR-prinsippene. Tilnærmingen er basert på prinsippet om "innebygd åpenhet som standardinnstilling", jf. også fortalens punkt 16, og i samsvar med FAIR-prinsippene som legger opp til at å sikre at "*planlegging av databehandling blir standard vitenskapelig praksis*", jf. fortalens punkt 27.

Den daværende regjeringen presenterte i 2017 [Nasjonal strategi for tilgjengeliggjøring og deling av forskningsdata](#), der et av de førende prinsippene nettopp er "så åpent som mulig, så lukket som nødvendig". Stortinget sluttet seg til nasjonale prinsipper for deling av data i behandlingen av Meld. St. 22 (2020–2021) *Data som ressurs — Datadrevet økonomi og innovasjon* i juni 2021: 1. Data skal åpnes når de kan, og skjermes når de må. 2. Data bør være tilgjengelige, gjenfinnbare, mulige å bruke, og kunne sammenstilles med andre data. 3. Data skal deles og brukes på en måte som gir verdi for næringslivet, offentlig sektor og samfunnet. 4. Data skal deles og brukes slik at grunnleggende rettigheter og friheter respekteres, og norske samfunnsverdier bevares.

Departementet vil understreke at den norske strategien også omhandler åpen tilgangspolitikk, og at det eksempelvis allerede er etablert [Nasjonale mål og retningslinjer for åpen tilgang til vitenskapelige artikler](#). Det vil i stor grad være opp til landene å vedta hvilken politikk og hvilke tiltak som skal iverksettes for å nå målet, men de må være relevante for måloppnåelsen. Departementet vil understreke at FAIR-prinsippene er omfattende og krevende, og det er viktig at vedtatt politikk på området også følges opp i praksis, slik at man over tid når målet om økt tilgang til offentlig finansiert forskning.

Før tilgang gis skal eventuelle betenkeligheter mht. immaterialrettigheter, vern av personopplysninger og fortrolighet, sikkerhet og legitime forretningsinteresser vurderes og hensyntas i samsvar med prinsippet "*så åpent som mulig, så lukket som nødvendig*". Disse betenkelighetene er som nevnt over i punkt 4.1 kun en klargjøring av det som allerede vil følge av artikkel 1 nr. 2, nr. 4 og nr. 5. Dette er vurderingskriterier også etter norsk rett, og departementet anser ikke at artikkel 10 nr. 1 medfører behov for å endre offentliglova eller offentligforskrifta.

Direktivets artikkel 10 nr. 2 første punktum stadfester at offentlig finanserte forskningsdata skal kunne viderebrukes i samsvar med vilkårene for viderebruk etter kapittel III og reglene om likebehandling og konkurranseregler etter kapittel IV. En forutsetning er imidlertid at forskningsdataene er offentliggjort gjennom et sentralt datalager i institusjonen eller et emnebasert datalager (*repository*). Det kan stilles spørsmål ved om datalager er et godt juridisk begrep, men det er i dag den vanlige oversettelsen av "*repository*" i EU-direktiver.

Departementet vil bemerke at forskere bruker begrepet datalager og data-arkiv om oppbevaring på forskjellige stadier i forskningsprosessen. Lagring handler gjerne om oppbevaring av aktive («varme») data underveis i et prosjekt. Aktive data kan prosesseres, analyseres, endres, deles eller på andre måter brukes operativt underveis i prosjektet. Aktive data kan i så måte bestå av både rådata og prosesserte data. En slik form for aktiv lagring handler også om å oppbevare sikkerhetskopier som kan brukes til gjenoppretting av tidligere versjoner dersom data går tapt eller på andre måter blir ødelagt underveis i prosessen. Arkiv brukes derimot om langtidsbevaring av data etter at prosjektet er avsluttet eller ved publisering av artikkel. Når data arkiveres så lages det statiske ("kalde") versjoner av data, gjerne basert på et utvalg - for eksempel de dataene som danner grunnlaget for en forskningspublikasjon eller lignende. Sagt på en annen måte: de dataene som velges ut for arkivering anses å ha en viss verdi for (videre) forskning og/eller som grunnlag for validering av forskningsresultater. Data som arkiveres berikes med metadata og annen dokumentasjon, slik at de kan forstås, langtidsbevares og (eventuelt) gjøres tilgjengelige også for andre enn de som deltok i innsamlingen/genereringen av dataene.

Departementet ber om innspill på bruken av begrepet datalager, men vil presisere at å bruke et arkivbegrep som skiller seg fra begrepets innhold i arkivlova ikke vil være formålstjenlig. Arkiv er mer enn arkivering og arkivlova § 2 første ledd bokstav c definerer arkiv som "*dokument som vert til som lekk i ei verksemd*". Med "*lekk*" menes det samme som "*ledd*".

I forbindelse med offentliggjøringen skal det gjøres en vurdering der legitime forretningsinteresser, kunnskapsoverføring og allerede eksisterende immaterialrettigheter skal hensyntas. Kunnskapsoverføring (*knowledge sharing*) er for øvrig et standardisert begrep, og det er ment å sikre at det kan skje et samarbeid mellom aktører der *know how* og annen kunnskap kan flyte fritt uten at en dermed også er forpliktet til å dele forskningsdataene med andre. Dette er, som for artikkel 10 nr. 1, kun en klargjøring av hva som allerede følger av direktivet og unntakene i artikkel 1.

Som nevnt i punkt 4.1 kan medlemslandene utvide anvendelsen av direktivet til også å omfatte forskningsdata som gjøres offentlig tilgjengelig gjennom annen datainfrastruktur enn datalagre, eksempelvis gjennom åpent tilgjengelige publikasjoner, som en fil vedlagt en artikkel, et datadokument eller et dokument i en journal. Departementet foreslår ikke en slik utvidelse, men ser det som naturlig at utvalget som skal se på en helhetlig regulering av viderebruk av offentlige informasjon (data), vurderer spørsmålet.

Offentleglova har en mer generisk tilnærming enn direktivet og offentlige forskningsinstitusjoner som ikke er organisert som selvstendige rettssubjekter, f.eks. Norges forskningsråd, er omfattet av loven etter § 2 første ledd første punktum bokstav a. Offentlige tjenesteytende institusjoner som universiteter er også omfattet etter dette alternativet, med mindre de er organisert som selvstendige rettssubjekter etter bokstav c eller d (eks. aksjeselskap eller stiftelse). Departementet er ikke kjent med at norske universiteter eller offentlige høyskoler er organisert på en slik måte i dag.

På grunn av unntaket i offentliglova § 2 første ledd andre punktum for selvstendige rettssubjekter som driver næringsvirksomhet i konkurranse med private, kan det være vanskelig å avgjøre hvilke rettssubjekter som er omfattet av offentliglova § 2 første ledd første punktum bokstav c og d. På denne bakgrunn er det med hjemmel i lovens § 2 andre ledd første og andre punktum gitt enkelte særregler i offentligforskrifta § 1 om at loven ikke gjelder for bestemte rettssubjekter som i utgangspunktet er eller kunne vært omfattet av loven.

Etter offentligforskrifta § 1 tredje ledd bokstav d er det unntak fra offentliglova virkeområde for dokumenter knyttet til kommersiell utnyttelse av forskningsresultater eller bidrags- eller oppdragsforskning hos rettssubjekter som befinner seg innenfor universitets- og høyskolesektoren. Etter departementets vurdering hensyntas dette unntaket også etter direktivet (legitime forretningsinteresser).

Departementet vil understreke at unntaket i forskriften kun gjelder der dokumentene er hos de aktuelle organene. Dersom dokumentene sendes til organer som er omfattet av offentliglova vil de være omfattet av innsynsretten på vanlig måte. Situasjonen er således den samme som når andre som ikke er omfattet av offentliglova, sender dokumenter til organer som loven gjelder for.

Departementet vil også fremheve at der det er gitt tilgang til informasjon, følger det av offentliglova § 7 første ledd at informasjonen kan brukes til ethvert formål med mindre annen lovgivning eller retten til en tredjeperson er til hinder for det. Dette anses for øvrig å være i tråd

med direktivets artikkel 10 som fastslår at forskningsdataenes skal kunne viderebrukes både for kommersielle og ikke-kommersielle formål.

En konsekvens av at åpne data-direktivet utvider det tidligere viderebruksdirektivets virkeområde til å omfatte forskningsdata, jf. artikkel 1 nr. 1 bokstav c er at de selvstendige rettssubjektene som er unntatt fra offentliglova virkeområde mht. enkelte saksområder, jf. forskriftens § 1 tredje ledd bokstav d, nå omfattes av forskriftens § 1 fjerde ledd andre punktum med mindre de også er unntatt i direktivet.

Offentlegforskrifta § 1 fjerde ledd andre punktum inneholder en tilsvarende bestemmelse som offentliglova § 2 sjuende ledd. Det heter her:

[...] Føresegnene i offentliglova § 6, § 7 andre ledd, § 8 tredje ledd andre punktum, fjerde ledd og femte ledd og § 30 fyrste ledd tredje punktum og andre ledd gjeld uavhengig av paragrafen her for alle verksemder som er omfatta av EØS-avtalen vedlegg XI nr. 5k (direktiv 2003/98/EF) om vidarebruk av informasjon frå offentlig sektor.

Bestemmelsen innebærer at dersom et dokument helt eller delvis er unntatt fra offentliglova etter forskriftens § 1 første til tredje ledd, men er omfattet av direktivet, vil de nevnte bestemmelsene i offentligforskrifta § 1 fjerde ledd likevel gjelde. Departementet har vanskelig for å se at dette vil ha praktisk betydning for forskningsdata, da unntak etter forskriftens § 1 tredje ledd bokstav d anses å være i overenstemmelse med direktivet.

Departementet anser for øvrig virkeområdet til offentliglova med forskrifta mht. forskningsdata å være mer vidtrekkende enn direktivets krav til offentliggjøring i datalagre (*repository*) da det ikke foreligger et slikt krav etter offentliglova.

Ved at departementet i *punkt 10 om betaling for innsyn* foreslår at offentliglova § 8 tredje ledd endres som en konsekvens av at direktivet utvider grunnlaget for betaling til at kostnader ved anonymisering kan hensyntas, oppstår et spørsmål om dette påvirker forskriftens § 1 fjerde ledd, som har en referanse til offentliglova § 8 tredje ledd. Offentliglova § 8 tredje ledd omhandler imidlertid grunnlaget for betaling ved innsyn og ikke selve virkeområdet, og departementet kan ikke se at det har betydning for forskriftens § 1.

Når det gjelder direktivets artikkel 6 nr. 6 bokstav b om at forskningsdata skal være vederlagsfrie, vises det til punkt 10 om betaling for innsyn hvor det foreslås et nytt § 4 åttende ledd i offentligforskrifta.

Departementet anser for øvrig ikke direktivets utvidelse av virkeområde til å omfatte offentlig finansierte forskningsdata, jf. artikkel 10, for å medføre behov for endring av offentliglova eller offentligforskrifta utover spørsmålet om betaling for innsyn.

5. Begrepsbruk og definisjoner

5.1. Direktivet

Som følge av endringene i det omarbeidede åpne data-direktivet, etableres det også enkelte nye definisjoner i artikkel 2. Nye definisjoner er:

- offentlig foretak (artikkel 2 (3))
- standardlisens (artikkel 2 (5))
- anonymisering (artikkel 2 (7))
- dynamiske data (artikkel 2 (8))
- forskningsdata (artikkel 2 (9))
- datasett med høy verdi (artikkel 2 (10))
- personopplysninger (artikkel 2 (12))
- rimelig avkastning på investeringer (artikkel 2 (16))
- tredjepart (artikkel 2 (17))

"*Offentlig foretak*": ethvert foretak som driver virksomhet innenfor de områdene som er fastsatt i artikkel 1 nr. 1 bokstav b, der offentlige organer kan utøve direkte eller indirekte dominerende innflytelse som følge av eierskap, økonomisk deltakelse eller de reglene som gjelder for foretaket. Offentlige organer skal forutsettes å ha dominerende innflytelse i alle tilfeller der disse organene direkte eller indirekte

- a) eier størstedelen av foretakets tegnede kapital,
- b) kontrollerer et flertall av stemmene som er knyttet til aksjer utstedt av foretaket,
- c) kan utnevne mer enn halvparten av medlemmene i foretakets administrasjons-, ledelses- eller kontrollorgan,

"*Standardlisens*": et sett med forhåndsdefinerte vilkår for viderebruk i et digitalt format, fortrinnsvis forenlig med standardiserte offentlige lisenser som er tilgjengelige på internett,

"*Anonymisering*": prosessen med å gjøre om dokumenter til anonyme dokumenter som ikke kan knyttes til en identifisert eller identifiserbar fysisk person, eller å gjøre personopplysninger anonyme på en slik måte at den registrerte ikke lenger kan identifiseres,

"*Dynamiske data*": dokumenter i digital form som oppdateres hyppig eller i sanntid, særlig på grunn av deres volatilitet, eller at de raskt foreldes; data som genereres av sensorer anses vanligvis å være dynamiske data,

Med begrepet "volatilitet" siktes det til at dataene endres ofte eller i sanntid, eksempelvis sensordata med løpende oppdateringer. Data vil i noen tilfeller også raskt kunne bli utdaterte og fjernet.

"*Forskningsdata*": dokumenter i digital form, unntatt vitenskapelige publikasjoner, som er innsamlet eller produsert ved vitenskapelig forskningsvirksomhet, og som brukes som dokumentasjon i forskningsprosessen, eller som er allment akseptert i forskningsmiljøet som nødvendig for å validere forskningsfunn og -resultater,

"*Datasekk med høy verdi*": dokumenter hvis viderebruk er forbundet med viktige fordeler for samfunnet, miljøet og økonomien, særlig på grunn av deres egnethet til å skape verdiøkende tjenester, anvendelser og nye og gode arbeidsplasser av høy kvalitet, og på grunn av antallet potensielle mottakere av verdiøkende tjenester og anvendelser basert på disse datasettene,

"*Personopplysninger*": personopplysninger som definert i artikkel 4 nr. 1 i forordning (EU) 2016/679,

"*Rimelig avkastning på investeringer*": en prosentdel av det samlede gebyret, i tillegg til det som kreves for å dekke de støtteberettigede kostnadene, og som skal være høyst 5 prosentpoeng over den faste renten som ESB benytter,

"*Tredjepart*": enhver fysisk eller juridisk person, unntatt et offentlig organ eller et offentlig foretak, som er i besittelse av data.

Flere begreper har vært brukt i det tidligere viderebruksdirektivet, men uten å ha vært definert før nå, eksempelvis "rimelig avkastning".

5.2. Gjeldende rett

I offentleglova § 4 første og andre ledd defineres «dokument» og «saksdokument». Definisjonen av dokument er den samme i forvaltningsloven og arkivlova.

Flere av begrepene som var definert i det tidligere viderebruksdirektivet, ble ikke ansett som nødvendig å ta inn i offentleglova eller offentlegforskrifta. Der det var nødvendig, ble det henvist til direktivet.

Der direktivet benytter begrepet *offentlig foretak*, brukes begrepet selvstendige rettssubjekter i offentleglova, jf. § 2 første ledd bokstav c og d, men se punkt 3.3 om departementets vurderinger av offentleglova virkeområde mht. offentlige organers innflytelse på finansiell deltakelse.

Begrepet *standardlisens* er innarbeidet i offentleglova § 7 andre ledd, med referanse til tidligere viderebruksdirektiv.

Rimelig avkastning på investeringer er innarbeidet i offentleglova § 8 tredje og fjerde ledd, også her med referanse til det tidligere viderebruksdirektivet.

For *personopplysninger* vises det til artikkel 4 nr. 1 i forordning (EU) 2016/697, (GDPR), som er implementert i Norge, jf. personopplysningsloven § 1.

Offentleglova bruker begrepet tredjeperson og ikke tredjepart. Se bl.a. § 7 første ledd hvor det slås fast at offentlig informasjon kan brukes til ethvert formål dersom ikke annen lovgiving eller retten til en tredjeperson er til hinder for det. Forskriften bruker begrepet tredjepart i § 7 andre ledd bokstav f om at materiale som en tredjepart har immaterielle retter til ikke skal gjøres tilgjengelig på Internett, men det er ikke tilsiktet noen forskjell her.

Begrepene *dynamiske data*, *forskningsdata*, *datasekk med høy verdi* og *anonymisering* brukes ikke i offentleglova eller offentlegforskrifta i dag.

5.3. Departementets vurderinger

Flere av begrepene er definert i direktivet fordi direktivets virkeområde utvides, som til noen typer offentlige foretak, eller fordi direktivet innfører nye vilkår for viderebruk, som gjøres for dynamiske data.

Andre begreper har ikke tidligere vært definert, men har vært benyttet i det tidligere direktivet som nå erstattes med åpne data-direktivet. Dette gjelder f.eks. standardlisenser. Det er også slik at selv om et begrep er definert i direktivet, men ikke i offentleglova, vil det kunne fremgå av sammenhengen at begrepsdefinisjonen er hensyntatt.

I Prop. 111 L (2015–2016) ble det for øvrig også uttalt at:

"Det vil etter departementets mening kunne verke både unaturleg og lovteknisk uheldig å introdusere nye definisjonar, som i utgangspunktet berre er relevant i samband med vidarebruk. Departementet kan ikkje sjå at dei nye definisjonane frå endringsdirektivet har eigenverdi i relasjon til innsynsreguleringa elles"

Departementet er fortsatt av den oppfatning at innføringen av en eventuell ny definisjon må ha en slik egenverdi. Og videre der det eventuelt vil være behov for å ta inn definisjoner i loven at man i stedet velger å henvise til direktivets relevante bestemmelse.

For offentlige foretak vises til punkt 3.3 om departementets vurderinger av virkeområdet mht. offentlige organers innflytelse knyttet til finansiell deltakelse. Dersom det i høringen kommer frem eksempler på slik innflytelse, vil det vurderes klargjort i offentleglova, men det er neppe behov for å fravike begrepet *selvstendige rettssubjekter*, som dekker direktivets foretaksbegrep, eller å foreta en nærmere definisjon av begrepet.

Forskningsdata er omfattet av dokumentbegrepet, og departementet ser ikke grunn til at det er behov for å gjøre endringer på dette punktet i offentleglova eller offentlegforskrifta.

Departementet viser for øvrig til punkt 4, der utvidelse av direktivets virkeområde til å omfatte offentlig finansiert forskning er omhandlet.

Etter departementets vurdering er det nødvendig å drøfte om begrepene *anonymisering* og *dynamiske data bør defineres i offentleglova*. Siden begge disse begrepene er knyttet til andre endringer i direktivet, henholdsvis vilkår for hvordan dynamiske data skal tilgjengeliggjøres og utvidet adgang til å ta betaling for anonymisering, så viser departementet til punkt 6 og 10 for nærmere omtale og drøftelse.

6. Dynamiske data

6.1. Direktivet

Dynamiske data er definert som "dokumenter i digital form som oppdateres hyppig eller i sanntid, særlig på grunn av deres volatilitet eller at de raskt foreldes", jf. artikkel 2 nr. 8.

Sensorgenererte data anses vanligvis å være dynamiske data. Miljødata, meteorologiske data, trafikkdata og satellittdata er andre eksempler på data som kan være dynamiske data. Den

økonomiske verdien av dynamiske data kjennetegnes ofte ved at de er avhengig av umiddelbar tilgang.

Tilgjengeliggjøring av dynamiske data er regulert i artikkel 5 om tilgjengelige formater i kapittel III om vilkår for viderebruk. Direktivet pålegger i artikkel 5 nr. 5 offentlige organer å gjøre dynamiske data tilgjengelig for viderebruk umiddelbart etter innsamling, enten via API-er eller dersom relevant gjennom massenedlasting (bulknedlasting). Et av direktivets formål ved å øke bruken av API-er er å få frem en mer proaktiv publisering av dynamiske data på nett, noe som vil redusere de administrative byrdene gjennom færre forespørsler om viderebruk og også færre klager.

For offentlige foretak gjelder de samme kravene som for offentlige organer først når dataene er gjort tilgjengelig for viderebruk, jf. fortalens pkt. 26 og artikkel 5 nr. 7.

Manuelle oppdateringer av slike dynamiske data skal bli gjort tilgjengelig umiddelbart etter endringen i datasettet, jf. fortalens punkt 31. Oppdateringene skal gjøres via et API. Kravet er begrunnet i at man skal lette utviklingen av internett- og mobilapplikasjoner og skybaserte applikasjoner basert på slike data.

Direktivet tar i fortalens punkt 32 til orde for at API-ene også bør støttes av tydelig teknisk dokumentasjon som er fullstendig og tilgjengelig på internett, og videre at dersom det er mulig, så bør det brukes åpne API-er.

Direktivets artikkel 5 nr. 6 presiserer at dersom det å gi umiddelbar tilgang til dynamiske data vil overskride organets tekniske eller økonomiske kapasitet, og dermed utgjøre en uforholdsmessig stor innsats, så skal dataene gjøres tilgjengelig innen en frist eller med midlertidige tekniske begrensninger som gjør det mulig å utnytte dataenes økonomiske og sosiale potensial fullt ut. Vurderingen skal se hen til det offentlige organet eller offentlige foretaks størrelse og driftsbudsjett. Ved bruk av lisens kan det inngå i lisensvilkårene at dokumentene skal være tilgjengelige innen en viss frist, jf. fortalens punkt 31.

Der kontroll av data er vesentlig sett i lys av begrunnede hensyn til allmennhetens interesse, særlig med hensyn til folkehelse og offentlig sikkerhet, bør dynamiske data tilgjengeliggjøres umiddelbart etter kontroll, jf. fortalens punkt 31, og det presiseres at slike kontroller ikke bør påvirke oppdateringshyppigheten.

6.2. Gjeldende rett

Dokumentbegrepet i offentleglova § 4 er ment som et teknologi- og informasjonsnøytralt begrep. Dokument er definert som:

"... ei logisk avgrensa informasjonsmengd som er lagra på eit medium for seinare lesing, lytting, framsyning, overføring eller liknande".

Begrepet skiller i utgangspunktet ikke mellom om dataene eksempelvis har høy eller lav verdi, eller om de er statiske eller dynamiske. Det kan her være et spørsmål om kravet til lagring på et medium gjør at dynamiske data ikke omfattes av dokumentbegrepet i offentleglova, se nærmere punkt 6.3 for drøftelse.

Offentleglova § 30 regulerer hvordan offentlige organer skal gi innsyn i dokumenter og hvordan de skal tilgjengeliggjøres. Det kan bl.a. kreves elektronisk kopi og da i alle tilgjengelige formater, som er ment å dekke ulike fil- eller tekstformat. Av tredje ledd andre punktum fremgår det at plikten omfatter maskinleselige format. Tilgjengeliggjøring gjennom API-er eller bulknedlasting er ikke nevnt i offentliglova eller offentligforskrifta.

6.3. Departementets vurderinger

6.3.1. Er dynamiske data omfattet av dokumentbegrepet

I og med at åpne data-direktivet innfører en del særregler for dynamiske data, så har de også innført en definisjon av dynamiske data. Direktivet definerer dynamiske data, jf. artikkel 2 nr. 8, som:

"[...] dokumenter i digital form som oppdateres hyppig eller i sanntid, særlig på grunn av deres volatilitet eller at de raskt foreldes; data som genereres av sensorer anses vanligvis å være dynamiske data".

I tittelen på direktivet og i fortalen brukes begrepet informasjon, og da som en generell term, men med unntak for artikkel 16 om komiteprosedyre brukes ikke begrepet i bestemmelsene. Begrepet informasjon er heller ikke definert, mens begrepet *dokumenter*, jf. artikkel 2 nr. 6, er definert som:

- a) *"Ethvert innhold uavhengig av medium (papir eller elektronisk format eller lyd, visuelle eller audiovisuelle opptak),*
- b) *eller deler av slikt innhold"*

Offentleglova bruker både begrepet informasjon og dokument. Informasjon er ikke definert, men begrepet brukes i stedet for dokumentbegrepet i de bestemmelsene som er knyttet direkte opp mot virkeområdet i viderebruksdirektivet, jf. § 2 nr. 6 og som ble innarbeidet for å sørge for korrekt implementering av det tidligere viderebruksdirektivet, nå erstattet av åpne data-direktivet.

Dokumentbegrepet i offentliglova er som nevnt over i punkt 6.2 ment som et teknologi- og informasjonsnøytralt begrep, men ble etablert i en papirbasert tid. Dokument er definert som:

"... ei logisk avgrensa informasjonsmengd som er lagra på eit medium for seinare lesing, lytting, framsyning, overføring eller liknande".

Direktivets definisjon omfatter ethvert innhold, mens offentliglova omtaler begrepet som en logisk avgrenset informasjonsmengde. Ved implementeringen av viderebruksdirektivet, la man til grunn at offentliglovas dokumentbegrep var i samsvar med direktivets, men da ved at man støttet seg på prinsippet om meroffentlighet.

At åpne data-direktivet etablerer enkelte særregler for dynamiske data, jf. artikkel 5 om tilgjengelige formater, gir grunn til å se på om dokumentbegrepet i offentliglova også omfatter eksempelvis datastrømmer og dynamiske data.

Departementet vil presisere at dynamiske data i direktivet forstand også er dokumenter. Det nye er at det etableres enkelte særregler for slike dynamiske data.

Ved at dynamiske data skal gjøres tilgjengelig umiddelbart kan det stilles spørsmål ved om dette utfordrer tidligere vurderinger rundt meroffentlighet som grunnlag for samsvar mellom direktivets og offentliglovas bruk av dokumentbegrepet. Departementet ser ikke at dette er relevant da direktivet omhandler åpne offentlige data mens meroffentlighet er knyttet til data som i utgangspunktet ikke er åpne og hvor det derfor må gjøres en særlig vurdering før en ev. gjør dokumentet offentlig.

Et annet og mer relevant spørsmål er om direktivets definisjon av dynamiske data omfattes av dokumentbegrepet i offentliglova som forutsetter lagring på et medium.

I Klugeutredningen om rettslig handlingsrom for et generelt pålegg mot offentlige organer og virksomheter om aktivt å tilgjengeliggjøre offentlig informasjon påpekes det på s. 26 at det:

"At dataene er dynamiske, betyr m.a.o. ikke at de ikke kan fanges i et dokument, kun at dokumentet må oppdateres hyppig eller i realtid som følge av informasjonens volatilitet. Bruk av dokumentbegrepet vil således ikke medføre noen avgrensning mot dynamiske data som sådan, så langt vi kan se."

Departementet er enig i en slik vurdering, og viser også til direktivets artikkel 5 (5) hvor det fremgår at offentlige organer:

"skal gjøre dynamiske data tilgjengelige for viderebruk umiddelbart etter innsamling, ved hjelp av hensiktsmessige API-er og, dersom det er relevant, som en massenedlasting."

Også i direktivet skiller man altså mellom innsamlingen av data og tilgjengeliggjøringen av data, og at det her kan ligge en innebygd forsinkelse. Departementet legger derfor til grunn at definisjonen av dokument omfatter dynamiske data som definert i direktivet.

Departementet ser det likevel som klargjørende å ta inn en definisjon av begrepet dynamiske data i offentliglova, og foreslår at dette gjøres i form av et nytt § 4 fjerde ledd. Nåværende fjerde ledd blir nytt femte ledd.

Det foreslås at § 4 fjerde ledd skal lyde:

"Dynamiske data er dokument i digital form som blir oppdaterte hyppig eller i sanntid, eller som raskt blir forelda. Data som blir genererte av sensorar, skal normalt reknast som dynamiske data."

6.3.2. Tilgjengeliggjøring via API-er

Overskriften til direktivets artikkel 5 er *Tilgjengelige formater*. I artikkel 5 nr. 5 stilles et krav om at dynamiske data skal gjøres umiddelbart tilgjengelig ved hjelp av hensiktsmessige API-er, og dersom relevant, via massenedlasting. API-er er et programmeringsgrensesnitt som brukes for å utveksle data mellom forskjellige applikasjoner. Fortalens punkt 31 beskriver et API som et sett med funksjoner, prosedyrer, definisjoner og protokoller for maskin-til-maskin-

kommunikasjon og sømløs utveksling av data. Et API sier altså noe om hvordan et system er bygget opp, og hva og hvordan du kan integrere en annen applikasjon til det. API-er uttrykker mao. krav som andre systemer må oppfylle for å kunne kommunisere med et annet system.

Offentleglova § 30 omhandler hvordan et organ skal gi innsyn og gjøre dokumenter tilgjengelige. Bestemmelsen regulerer bl.a. formater, men ikke API-er. Offentleglova og offentligforskrifta inneholder ingen krav om bruk av API-er, og departementet er heller ikke kjent med at dette er regulert i annen lovgivning.

Departementet vurderer det slik at heller ikke direktivets krav i artikkel 5 nr. 6 om at dynamiske data skal gjøres tilgjengelig innen en frist eller med midlertidige tekniske begrensninger der det vil overstige et organs økonomiske og tekniske kapasitet å gjøre slike data tilgjengelige umiddelbart etter innsamling for å være regulert i eksisterende lovverk. Det er her en uforholdsmessighetsvurdering som skal gjøres. Formålet med å sette en frist eller å etablere midlertidige tekniske begrensningene er å sørge at det skal være mulig å utnytte dataenes økonomiske og sosiale potensial fullt ut. Uforholdsmessighetsvurderingen skal se hen til det offentlige organets størrelse og driftsbudsjett. Ved bruk av lisens kan det for øvrig inngå i lisensvilkårene at dokumentene skal være tilgjengelige innen en viss frist, jf. fortalens punkt 31.

Av fortalen følger det også at der kontroll av data er vesentlig sett i lys av begrunnede hensyn til allmennhetens interesse, særlig med hensyn til folkehelse og offentlig sikkerhet, bør dynamiske data tilgjengeliggjøres umiddelbart etter kontroll. Det fremheves at slike kontroller ikke bør påvirke oppdateringshyppigheten.

Departementet foreslår at også dette reflekteres i offentliglova § 30. Det underbygger viktige unntak i regelverket, og tar samtidig til orde for at tilgang til dataene ikke begrenses mer enn nødvendig av de nevnte hensyn.

Ved manuelle oppdateringer av dynamiske data skal de bli gjort tilgjengelig umiddelbart etter endringen(e) i datasettet, jf. fortalens punkt 31. Oppdateringene skal gjøres via et API, og er begrunnet i at man skal lette utviklingen av internett- og mobilapplikasjoner og skybaserte applikasjoner basert på slike data.

Departementet foreslår at offentliglova § 30 også skal regulere manuelle oppdateringer og den umiddelbare tilgangen det legges opp til i direktivet ved slike oppdateringer.

Det følger av artikkel 5 nr. 7 at nr. 1 til 6 også får anvendelse på dokumenter som offentlige foretak, jf. artikkel 1 nr. 1 bokstav b, er i besittelse av, og som allerede er tilgjengelige for viderebruk.

Artikkel 5 nr. 1, 3 og 4 ble implementert i offentliglova med det tidligere viderebruksdirektivet og er gjeldende regelverk også i Norge. Nytt i åpne data-direktivet er at bestemmelsene gjøres gjeldende også for foretak. I praksis medfører artikkel 5 nr. 1, 3 og 4 likevel ingen endringer for selvstendige rettssubjekter da de allerede er omfattet av offentliglova, jf. § 2 første ledd første punktum bokstav c og d.

Artikkel 5 nr. 5 og 6 som omhandler særlige krav knyttet til tilgjengeliggjøring av dynamiske data fra offentlige organer, eks. ved API-er, er som nevnt over ikke reflektert i offentleglova eller- forskrifta. Når artikkel 5 nr. 7 gjør de samme kravene gjeldende for foretak så er heller ikke dette reflektert i offentleglova. Departementet foreslår derfor at dette reguleres som for offentlige organer i § 30 i offentleglova. De foreslåtte endringene anses ikke å være i strid med statens prinsipper om eierstyring.

Et spørsmål er om de særlige leveringskravene for tilgjengeliggjøring av dynamiske data for foretak skal følge virkeområdet i tråd med direktivets artikkel 1 nr. 1 bokstav b) om offentlige foretak, eller om en skal regulere det ut fra offentleglovas virkeområde for selvstendige rettssubjekter. Forskjellen er at virkeområdet i direktivet mht. offentlige foretak, jf. artikkel 1 nr. 1 bokstav b er snevrere enn det offentleglovas virkeområde er mht. selvstendige rettssubjekter, jf. offentleglova § 2 første ledd første punktum bokstav c og d. Se punkt 3 for mer info om direktivets virkeområde for offentlige foretak.

Departementet understreker for øvrig at direktivets krav til foretak er begrenset til datasett som allerede er tilgjengelige for viderebruk. For selvstendige rettssubjekter etter offentleglova, vil det kunne innebære kostnader ved å utvikle og ta i bruk API-er der dette ikke allerede er gjort. Særlig interessant for viderebruk er nok en del dynamiske data fra sektorene vann, energi, transport og posttjenester, men disse er i stor grad også omfattet av direktivets virkeområde. Ved en ev. generell tilnærming vil en pålegge leveringskrav ved API-er for dynamiske data som nødvendigvis ikke er interessante for viderebruk.

Selv om leveringskravene for offentlige foretak etter direktivet først slår inn når dataene allerede er gjort tilgjengelig for viderebruk, jf. fortalens pkt. 26 og artikkel 5 nr. 7, så har ikke departementet tilstrekkelig oversikt til å overskue alle konsekvenser av å knytte kravene til det videre virkeområdet i offentleglova.

Sett i lys av at det skal settes ned et utvalg for en mer helhetlig regulering av viderebruk av offentlige data, så foreslår departementet at en begrenser kravet om tilgjengeliggjøring av dynamiske data for selvstendige rettssubjekter i tråd med direktivet virkeområde, og at nærmere vurderinger rundt utvidelse av virkeområdet vurderes av utvalget.

Det følger for øvrig av artikkel 5 nr. 2 at landene skal oppmuntre til at organer og foretak tilgjengeliggjør i samsvar med prinsippet om "*innebygd åpenhet og åpenhet som standardinnstilling*". Departementet minner om viktigheten av at man legger dette prinsippet til grunn om mulig, og at dette også er i samsvar med norsk politikk på området. Departementet anser imidlertid ikke at dette krever lov- eller forskriftsendring.

Direktivet oppfordrer videre til at API-ene bør støttes av tydelig teknisk dokumentasjon som er fullstendig og tilgjengelig på internett, og videre at dersom det er mulig, så bør det brukes åpne API-er, jf. fortalens punkt 32. Dette er noe det oppfordres til også i Norge.

Departementet vil på bakgrunn av overstående foreslå at det tas inn et nytt fjerde ledd i § 30 i offentleglova som regulerer leveringskravene mht. API-er for dynamiske datasett, og som lyder:

"Når verksemder som er omfatta av EØS-avtalen vedlegg XI nr. 5k (direktiv (EU) 2019/1024), skal gjere dynamiske data allment tilgjengelege, skal det gjerast umiddelbart etter innsamlinga. Tilgjengeleggjeringa skal skje ved API-ar og som massenedlasting dersom det er relevant. Dersom verksemnda ikkje har økonomisk og teknisk kapasitet til å gjere slike dokument tilgjengelege umiddelbart etter innsamlinga, skal dokumenta gjerast tilgjengelege for vidarebruk innan ein fastsett frist eller med mellombelse tekniske avgrensingar som ikkje på ein utilbørleg måte hindrar utnyttinga av deira økonomiske og sosiale potensial. Dersom grunngitte omsyn til ålmenta si interesse, som omsyna til folkehelse og offentleg trygging, medfører behov for kontroll av slike dokument, bør dokumenta gjerast tilgjengelege umiddelbart etter kontrollen. Slike kontrollar bør ikkje påverke kor ofte dokumenta blir oppdaterte. For verksemder som er omfatta av direktiv (EU) 2019/1024 artikkel 1 nr. 1 bokstav b, gjeld fyrste til femte punktum berre for eksisterande dokument som er hos verksemnda, og som allereie er tilgjengelege for vidarebruk."

Departementet forstår "sosiale potensial" i direktivets artikkel 5 nr. 6 som at dokumentene gjelder befolkningens sosiale behov.

Departementet ser det også som formålstjenlig å definere begrepet "dynamiske data", og foreslår at dette tas som et nytt § 4 femte ledd i offentleglova, som kan lyde:

"Dynamiske data er dokument i digital form som blir oppdaterte hyppig eller i sanntid, eller som raskt blir forelda. Data som blir genererte av sensorar, skal normalt reknast som dynamiske data."

7. Datasett med høy verdi

7.1. Direktivet

Åpne data-direktivet introduserer konseptet datasett med høy verdi (*high value datasets*), og definerer det som dokumenter der vidarebruk vil være forbundet med viktige fordeler for samfunnet, miljøet og økonomien, jf. artikkel 2 nr. 10. Datasett med høy verdi er underlagt et særskilt sett av regler i direktivets kapittel V.

Direktivets vedlegg 1 nevner følgende seks tematiske områder der det skal pekes ut datasett med høy verdi:

- Geografiske data
- Jordobservasjonsdata og miljødata
- Meteorologiske data
- Statistikk
- Selskapsregister og eierskapsregister
- Mobilitetsdata (transportdata)

De tematiske områdene i vedlegg 1 kan utvides. I artikkel 13 nr. 2 er EU-kommisjonen gitt en delegert myndighet til å definere eventuelle nye tematiske områder for datasett med høy verdi gjennom en delegert rettsakt (*delegated act*). Fremgangsmåten for å definere nye tematiske områder følger av artikkel 15 om utøvelse av delegert myndighet. Formålet med å kunne utvide de tematiske områdene er å sikre at regelverket reflekterer teknologisk og markedsmessig utvikling.

Innenfor rammene av de tematiske områdene er det forutsatt at EU-kommisjonen vedtar nærmere definisjoner og krav til konkrete datasett innenfor hver av de tematiske områdene. Kriteriene følger av artikkel 14. Bestemmelsen omhandler også tiltak og ordninger (*arrangements*) for publisering og viderebruk. EU-kommisjonen opprettet i 2019 en egen Open Data Committe som skal bistå kommisjonen i arbeidet med utvelgelse av konkrete datasett. Det er ventet en avklaring om hvilke konkrete datasett som skal omfattes i løpet av første halvår 2021.

Det følger av artikkel 14 nr. 1 første ledd at selve utvelgelsen av konkrete datasett skal skje ved gjennomføringsrettsakter (*implementing acts*). Datasettene som inkluderes, skal være

- a) gratis tilgjengelig og underlagt reglene i artikkel 14 nr. 3 til 5
- b) maskinlesbare
- c) levert via programmeringsgrensesnitt for applikasjoner (API-er), og
- d) når relevant, som massnedlasting (bulknedlasting).

I fortalens punkt 69 presiseres det at kravet om vederlagsfrihet ikke skal utelukke at offentlige organer kan pålegge gebyrer for tjenester de yter i forbindelse med datasett med høy verdi når de utøver sin offentlige myndighet, særlig for å bekrefte at dokumenter er ekte eller riktige.

Gjennomføringsrettsaktene skal vedtas i samsvar med undersøkelsesprosedyren fastlagt i artikkel 5 i [forordning 182/2011 om fastsettelse av allmenne regler og prinsipper for medlemsstatenes kontroll med Kommisjonens utøvelse av sin gjennomføringsmyndighet](#).

Gjennomføringsrettsaktene kan omfatte bestemmelser som presiserer ordningene for offentliggjøring og viderebruk av datasettene, men det forutsettes at reglene er i overensstemmelse med kravene til åpne standardlisenser, jf. artikkel 14 nr. 1 tredje ledd. Slike ordninger kan omfatte vilkår for viderebruk, formater for data og metadata og tekniske ordninger for formidling. Direktivet gjør det klart at landenes investeringer i utviklingen av strategier for åpne data, for eksempel i utvikling og innføring av standarder, skal hensyntas og veies opp mot potensielle fordeler ved at datasettene inkluderes i listen, jf. artikkel 14 nr. 1 fjerde ledd.

Identifikasjon av datasettene skal, jf. artikkel 14 nr. 2, baseres på potensialet for at datasettene kan:

- a) generere sosioøkonomiske eller miljømessige fordeler og innovative tjenester
- b) øke nytten for et stort antall brukere (særlig SME-er)

- c) bidra til å generere en høyere inntjening
- d) kombineres med andre datasett.

Det følger av artikkel 14 nr. 2 at det før identifiseringen av slike datasett skal gjennomføres hensiktsmessige konsultasjoner, herunder på ekspertnivå. Det skal også foretas en [konsekvensutredning](#) og en skal sikre komplementaritet med eksisterende rettsakter med hensyn til viderebruk av dokumenter, eksempelvis direktiv 2010/40/EU om rammene for innføring av intelligente transportsystemer på vegtransportområdet og for grenseflater til andre transportformer. Konsekvensutredningen skal omfatte:

- en nytte-/kostnadsanalyse,
- en analyse av om det å gjøre datasettene gratis tilgjengelig fra offentlige organer, som har et krav på seg til å generere inntekter for å dekke en betydelig del av sine utgifter i forbindelse med utførelsen av sine offentlige oppgaver, fører til betydelige konsekvenser på slike organers budsjetter, og
- for offentlige foretak en nytte-/kostnadsanalyse som spesielt ser på rollen som offentlige foretak har i et konkurransepreget økonomisk miljø.

Direktivet oppstiller også enkelte unntak for at datasett av høy verdi skal være vederlagsfrie, jf. artikkel 14 nr. 3 til 5.

- Artikkel 14 nr. 3 oppstiller et unntak for datasett som foretak er i besittelse av dersom vederlagsfrihet vil føre til konkurransevridning på de aktuelle markedene.
- Artikkel 14 nr. 4 unntar bibliotek, inkludert universitetsbibliotek, museer og arkiver fra kravet om gratis tilgang.
- Artikkel 14 nr. 5 har en overgangsordning som åpner for å gi unntak for offentlige organer som har en forpliktelse til å generere inntekter for å dekke en betydelig del av kostnadene knyttet til utøvelse av sine offentlige oppgaver. Ordningen gjelder kun dersom forpliktelsen vil ha en vesentlig innvirkning på budsjettene. Landene kan vedta slike unntak for opptil 2 år etter ikrafttredelse av den relevante gjennomføringsrettsakten vedtatt i samsvar med artikkel 14 nr. 1.

7.2. Gjeldende rett

I offentleglova brukes det teknologinøytrale begrepet dokument, som er definert i § 4 første ledd. Begrepet skiller ikke mellom forskjellige typer av dokumentet eller om dataene har stor eller liten verdi.

Hovedregelen i offentleglova er gratis innsyn, jf. § 8, men med noen unntak. De nærmere reglene om betaling finnes i offentlegforskrifta § 4. En del av bestemmelsene rundt gebyrer for innsyn etter offentleglova og offentlegforskrifta gjelder kun for virksomheter som er omfattet av direktivet, jf. offentleglova § 2 sjuende ledd.

Offentleglova § 2 tredje ledd åpner for å gi forskrift som gjør unntak fra virkeområdet for selvstendige rettssubjekt dersom det regnes som nødvendig ut fra hensynet til konkurransesituasjon.

Offentlegforskrifta § 4 sjuende ledd omhandler unntak fra gratisprinsippet for arkiv, bibliotek og museum, men begrenser gebyrenes omfang.

Offentlegforskrifta § 4 sjette ledd gjør unntak fra gratisprinsippet for organ som helt eller delvis skal være selvfinansierende, altså at de har en forpliktelse til å generere inntekter for å dekke deler av eller alle kostnadene knyttet til utøvelse av sine offentlige oppgaver. Utforming av betalingsstatsene fremgår av femte ledd tredje punktum.

Hvordan innsyn i og tilgang til dokumenter skal gis er regulert i offentleglova § 30. Som nevnt i punkt 6 om dynamiske data er ikke leveringskrav i form av API-er regulert i offentleglova i dag.

7.3. Departementets vurderinger

7.3.1. Overordnede vurderinger

Departementet legger til grunn at datasett med høy verdi er omfattet av dokumentbegrepet i offentleglova. Prosessen med å etablere eventuelle nye tematiske områder og den konkrete utvelgelsen av datasett som skal omfattes, skal etableres gjennom hhv. delegerede rettsakter og gjennomføringsrettsakter i EU. Departementet understreker at implementeringen i norsk rett av en delegeret rettsakt med hjemmel i artikkel 13 eller en gjennomføringsrettsakt med hjemmel i artikkel 14 skal følge de ordinære reglene for implementering av EU-regelverk i tråd med utredningsinstruksen og skje på ordinær måte med vedtak i EØS-komiteen. Det er varslet at det forsøksvis legges opp til at det skal komme en gjennomføringsrettsakt om konkrete datasett andre halvår 2021.

Departementet legger videre til grunn at offentleglova § 2 tredje ledd og offentligforskrifta § 4 sjuende ledd reflekterer unntakene i direktivets artikkel 14 nr. 3 og 4. Disse unntakene, som også var en del av det tidligere viderebruksdirektivet, gjelder for øvrig også for andre datasett enn datasett med høy verdi.

Offentligforskrifta § 4 sjette ledd inneholder et tilsvarende unntak fra utgangspunktet om vederlagsfrihet som direktivet artikkel 14 nr. 5 for offentlige organer som skal generere inntekter for å dekke en betydelig del av kostnadene knyttet til utøvelse av sine offentlige oppgaver, men departementet presiserer at reglene i offentligforskrifta gjelder også for andre dokumenter enn datasett med høy verdi.

Offentligforskrifta § 4 sjette ledd har imidlertid ingen tidsbegrensning på 2 år for unntaket slik som direktivet har for datasett med høy verdi. 2-års firsten skal regnes fra ikrafttredelsen av gjennomføringsrettsakten for Norge. Se nærmere omtale i punkt 7.3.2 under.

Departementet legger også til grunn offentleglova § 30, på samme måte som for dynamiske data, ikke reflekterer direktivets leveringskrav om bruk av API-er eller massenedlasting (bulknedlasting) for datasett med høy verdi. Se nærmere omtale i punkt 7.3.2 under.

7.3.2. Særlig om tidsbegrensningen på 2 år

Direktivets unntak fra vederlagsfrihet på inntil 2 år for offentlige organer som har en forpliktelse til å generere inntekter for å dekke en betydelig del av kostnadene knyttet til utøvelse av sine

offentlige oppgaver er begrenset til datasett med høy verdi. Det er videre et vilkår at unntaket kun gjelder der kravet om vederlagsfrihet vil ha en vesentlig budsjettvirkning.

Der landene vedtar slike unntak gjelder 2 års fristen fra ikrafttredelse av den relevante gjennomføringsrettsakten vedtatt i samsvar med artikkel 14 nr. 1. Siden direktivet er et minimumsdirektiv kan landene også la være å vedta slike unntak, ev. vedta et kortere tidsbegrenset unntak enn det som følger av direktivet.

Offentlegforskrifta § 4 sjette ledd gjør unntak fra gratisprinsippet for organer som helt eller delvis skal være selvfinansierende. Hva det kan tas betalt for og hvor mye, fremgår i dag av femte ledd tredje punktum. Unntaket etter sjette ledd er imidlertid et generelt unntak og ikke begrenset til datasett med høy verdi, og det har heller ingen tidsbegrensning. Det er således behov for å fastsette at unntaket skal være oppad begrenset til 2 år når det gjelder datasett med høy verdi eller å fjerne betalingsadgangen for slike dokumenter.

Departementet ser det ikke per nå som hensiktsmessig å gå lenger enn direktivet. Regjeringen har vedtatt å nedsette et utvalg som skal se på en mer helhetlig regulering av viderebruk av offentlige data, og et slikt spørsmål bør heller vurderes i utvalget. Det kan også legges til at gjennomføringsrettsakten som skal etablere listen over hvilke datasett med høy verdi som skal omfattes, ennå ikke er vedtatt i EU. Det er også slik at listen kan utvides over tid. Det er således ikke klarlagt hvilke konkrete datasett som vil omfattes.

Vilkåret om vesentlig innvirkning på budsjettene for at et unntak fra vederlagsfrihet skal kunne gis for datasett med høy verdi er ikke eksplisitt uttalt i forskriftens § 4 sjette ledd, eller i forarbeidene til loven. Det gjøres oppmerksom på at sjette ledd er generell og også gjelder for geodata og eiendomsinformasjon, selv om det også er en særbestemmelse for denne type data etter femte ledd.

For sjette ledd, som ikke er tematisk begrenset som femte ledd, er det et vilkår at betalingen for informasjon må "*vere ein del av inntektstgrunnlaget til organet*". Det har formodningen mot seg at det etableres et slikt krav om en ikke anså det som en vesentlig del av finansieringen av organet. Betaling for datasett med høy verdi som omfattes av ordningen kan mao. videreføres i inntil 2 år fra vedtakelsen av gjennomføringsrettsakten.

For organer som eventuelt utarbeider og utleverer flere av datasettene som vil omfattes av den kommende gjennomføringsrettsakten om datasett med høy verdi, oppstår spørsmål om en skal ta utgangspunkt i det enkelte datasett eller totalen. Departementet anser det her som mest naturlig at vesentlighetskravet vurderes for totalen og ikke det enkelte datasett. Dersom en skulle forholde seg til det enkelte datasett, så ville man kunne komme i den situasjonen at ingen av organets datasett kan unntas, mens totalen rammer en vesentlig del av finansieringen av organet.

Dersom den kommende gjennomføringsrettsakten og listen over hvilke datasett som skal omfattes av EU-reguleringen gir nye føringer, vil departementet vurdere disse, men ser per nå ikke at det er behov for endring av forskriften mht. selve vesentlighetskravet.

Departementet vil understreke at den kommende listen fra EU over datasett med høy verdi ikke bør benyttes til å innføre gebyrer på datasett som allerede er gratis tilgjengelig. For datasett der gebyrer allerede eksisterer vil de innenfor 2 års fristen kunne justeres på vanlig måte i tråd med kriteriene etablert i forskriften.

Departementet foreslår at tidsbegrensningen på 2 år for betaling for datasett med høy verdi tas inn i offentligforskrifta § 4 sjette ledd.

Forskriftens femte og sjette ledd må ses i sammenheng. Kostnadstypen som kan kreves dekket og som danner basis for betalingssatsene fremgår av femte ledd om geodata (kart mv.) og eiendomsinformasjon. I sjette ledd refereres det til femte ledd og de samme typer kostnader for organer som helt eller delvis skal være selvfinansierende. Begrepet "organ" dekker også selvstendige rettssubjekter.

Departementet foreslår å endre offentligforskrifta femte og sjette ledd, og å avvente eventuelle ytterligere endringer til utvalget som skal gjennomgå viderebruksregelverket har lagt frem sitt forslag. Merk at det i punkt 10 i høringsnotatet om gebyrer også er foreslått en del andre endringer i eksisterende § 4 fjerde til sjette ledd.

Departementet foreslår at det klargjøres i § 4 femte ledd om betaling for geodata og eiendomsinformasjon at dette ikke omfatter datasett med høy verdi. Det understrekes imidlertid at dersom denne type informasjon er å anse som datasett med høy verdi, og holdes av offentlige organer med inntjeningskrav, så vil det i en overgangsperiode på opp til 2 år kunne kreves betaling etter § 4 sjette ledd, og da i tråd med satsene etter femte ledd tredje punktum.

Departementet foreslår et nytt femte ledd fjerde punktum som skal lyde:

Første til tredje punktum gjeld ikke datasett med høy verdi.

Departementet foreslår videre et nytt sjette ledd fjerde punktum som skal lyde:

Dersom det er fastsett i ei gjennomføringsrettsakt gitt med heimel i direktiv (EU) 2019/1024 artikkel 14 at eit datasett har høy verdi, kan det berre krevjast betaling for datasettet i inntil 2 år frå gjennomføringsrettsakta tek til å gjelde for Noreg.

Siden offentligforskrifta § 4 sjette ledd, som henviser til femte ledd, gjelder alle virksomheter, ser departementet ikke behov for å endre offentliglova § 8 sjette ledd, som også henviser til forskriftens femte ledd.

Direktivet er et minimumsdirektiv og innebærer at Norge vil kunne gå lenger enn direktivet mht. å inkludere datasett med høy verdi. Selv om det per nå ikke er avklart hvilke datasett EU vil inkludere i sin liste over datasett med høy verdi, ønsker departementet likevel innspill på ev. datasett som høringsinstansene mener bør kunne vurderes for en slik liste, da dette vil kunne være nyttig informasjon for det forestående utvalget som skal se på en mer helhetlig regulering av viderebruk av offentlige data.

For øvrig vises til punkt 10.3 om departementets vurderinger mht. gebyrer (betaling for innsyn) der det fremgår også andre forslag til endring av forskriftens § 4.

7.3.3. Tilgjengeliggjøring av data ved API-er, ev. massenedlasting

At direktivet krever at datasett med høy verdi, og også dynamiske data som omhandlet i punkt 6, skal gjøres tilgjengelig via API-er eller som massenedlasting (bulknedlasting) der det er relevant, er ikke reflektert i offentleglova § 30 om hvordan et organ skal gi innsyn og gjøre dokument tilgjengelig. Det følger heller ikke av offentlegforskrifta.

API-er er ikke et spørsmål om format, men et krav til programmeringsgrensesnitt for å utveksle data mellom forskjellige applikasjoner. Et API dreier seg om hvordan et system er bygget opp, og hva og hvordan du kan integrere en annen applikasjon til det, og uttrykker således krav som andre systemer må oppfylle for å kunne kommunisere med eget system.

Departementet ser det som hensiktsmessig å implementere direktivets krav i lovens § 30 om hvordan et organ skal gi innsyn og gjøre dokument tilgjengelig.

Departementet foreslår at endringen (*i kursiv*) gjøres ved etableringen av et nytt femte ledd som lyder:

"Verksemder som er omfatta av EØS-avtalen vedlegg XI nr. 5k (direktiv 2019/1024/EU), skal gjere datasett allment tilgjengelege når det er fastsett i ei gjennomføringsrettsakt som er gitt med heimel i direktiv (EU) 2019/1024 artikkel 14, og som gjeld for Noreg, at eit datasett har høg verdi. Tilgjengeleggjøringa skal skje ved API-ar og som massenedlasting dersom det er relevant."

Departementet gjør oppmerksom på at det for datasett med høy verdi også foreslås endringer i offentlige organers rett til å kreve betaling etter offentlegforskrifta § 4 femte og sjette ledd, se punkt 10.3.2 og 10.3.3.

For øvrig vil som tidligere nevnt bestemmelsens første og andre ledd også endres ved at det innføres henvisning til nytt direktiv (EU) 2019/1024 som erstatter tidligere direktive. § 30 vil for øvrig også få et nytt fjerde ledd om leveringskrav til dynamiske data, jf. punkt 6.

7.3.4. Forskriftshjemmel om utpeking av datasett med høy verdi

Departementet foreslår at det i offentleglova § 30 nytt femte ledd andre punktum gis en hjemmel for Kongen til å gi forskrift om hvilke datasett som har høy verdi. Dermed vil gjennomføringen av Kommisjonens gjennomføringsrettsakter kunne gjøres i forskrift. Departementet anser dette som mest praktisk da en slik liste over datasett med høy verdi ikke vil være statisk. Utpeking av datasett med høy verdi vil for øvrig også kunne omfatte datasett som ikke er omfattet av Kommisjonens gjennomføringsrettsakter.

Nytt § 30 femte ledd andre punktum skal lyde:

"Kongen kan gi forskrift om kva for datasett som har høg verdi."

8. Enerettsavtaler

8.1. Direktivet

Direktivets artikkel 12 regulerer adgangen til å inngå enerettsavtaler. Formålet er å hindre innlåsingeffekter. Utgangspunktet er at avtaler mellom offentlige organer eller offentlige foretak og tredjeparter ikke skal medføre enerett. Dette var tidligere regulert i artikkel 11, som da ikke omfattet offentlige foretak. Som før er det fortsatt adgang til å inngå enerettsavtaler der det er nødvendig for å levere en tjeneste i allmennhetens interesse.

Det reviderte direktivet utvider kravene til transparens og gjennomgang av virkningene av inngåtte enerettsavtaler. Nå omfattes også juridiske eller praktiske ordninger som ikke uttrykkelig gir enerett, men som har som formål eller som med rimelighet kan forventes å føre til begrenset tilgjengelighet for viderebruk, jf. artikkel 12 nr. 4.

Slike praktiske eller juridiske ordninger, jf. artikkel 12 nr. 2 andre punktum, og enerettsavtaler med begrunnelse i allmenhetens interesse etablert etter 16. juli 2019, jf. artikkel 12 nr. 4 skal etter det reviderte direktivet gjøres tilgjengelig på internett minst 2 måneder før de trer i kraft. Virkningene av slike ordninger skal regelmessig vurderes på nytt, og minst hvert tredje år.

Eksisterende enerettsavtaler per 17. juli 2013 inngått med offentlige organer og eksisterende enerettsavtaler per 16. juli 2019 inngått med offentlige foretak, skal termineres ved kontraktens utløp eller senest 17. juli 2049 dersom de ikke kvalifiserer til unntakene om tjenester i allmennhetens interesse (artikkel 10 nr. 2) eller digitalisering av kulturelle ressurser (artikkel 10 nr. 3).

8.2. Gjeldende rett

I norsk rett følger det allerede av hovedreglene i offentleglova at det ikke er adgang til å gi enerett der allmennheten har rett til innsyn etter offentleglova eller annen lovgivning. Offentleglova § 6 første ledd presiserer at det vil være ulovlig forskjellsbehandling å gi noen en enerett.

Det følger likevel av andre ledd at dette ikke er til hinder for at det kan inngås enerettsavtaler der det er nødvendig for å levere en tjeneste i allmennhetens interesse. Dette kan være tilfelle der det ikke er lønnsomt å utvikle tjenester med basis i informasjonen dersom det er konkurranse, slik at ingen vil tilby tjenester på basis av informasjonen uten enerett. Det skal gjøres en gjennomgang av begrunnelsen for slike avtaler hvert tredje år, jf. § 6 andre ledd andre punktum. Det presiseres også at avtalene skal være offentlige.

At § 6 tredje ledd presiserer at bestemmelsen ikke gjelder for virksomheter som ikke er omfattet av viderebruksdirektivet, med mindre Kongen har fastsatt noe annet i forskrift, har liten praktisk betydning siden forbudet mot forskjellsbehandling også følger av alminnelige forvaltningsrettslige prinsipper.

8.3. Departementets vurderinger

Direktivets utvidelse til juridiske og praktiske ordninger som ikke uttrykkelig gir enerett følger også av alminnelige forvaltningsrettslige prinsipper om forbud mot forskjellsbehandling.

Der det inngås enerettsavtaler skal det i tråd med direktivet gjøres en vurdering hvert tredje år av om vilkårene for enerett fortsatt er oppfylt, jf. offentleglova § 6 andre ledd andre punktum. Dersom vilkårene ikke lenger er til stede, skal enerettsavtalen opphøre. Det er her viktig at de som inngår en enerettsavtale med begrunnelse i allmenhetens interesse tar høyde for dette ved avtaleinngåelsen.

Det følger også av offentleglova § 6 andre ledd at slike avtaler skal være offentlige, og da uavhengig av det som ellers ville følge av loven. Direktivets krav om å tilgjengeliggjøre slike avtaler på internett senest to måneder før avtalen trer i kraft er imidlertid ikke regulert i offentleglova og krever lovendring.

I fjerde punktum er det for øvrig presisert at avtaler om enerett, jf. § 6 første punktum, ikke kan gjelde informasjon som allmennheten har et rettskrav på innsyn i etter lov eller forskrift. Avtaler om enerett vil med andre ord ikke kunne avgrense den innsynsretten andre har etter offentleglova eller annet regelverk.

Departementet foreslår at 2-månders fristen for å publisere slike enerettsavtaler på internett tas inn i offentleglova § 6 andre ledd og som del av tredje punktum (endring i kursiv), som da skal lyde:

"Forbudet i første ledd er ikkje til hinder for at det kan gjerast avtalar om enerett dersom det er nødvendig for å levere ei teneste i ålmenta si interesse. Det skal gjerast ei ny vurdering av grunngivinga for å gjere slike avtalar kvart tredje år. Avtalar om enerett som blir gjorde i medhald av leddet her, skal vere offentlege og *publiserast på internett seinast 2 månader før iverksetjing*. Det kan ikkje gjerast avtalar om enerett til tilgang til informasjon som ålmenta etter føresegner i lov eller forskrift har eit rettskrav på å få innsyn i.

Forbudet mot enerettsavtaler i offentleglova, jf. også alminnelige forvaltningsrettslige prinsipper, innebærer at det ikke er nødvendig å forholde seg til øvrige tidsfrister som direktivet fastsetter.

9. Lisensiering

9.1. Direktivet

Direktivet innfører i artikkel 8 nr. 1 om standardlisenser et prinsipp om at dokumenter ikke skal være underlagt vilkår [eks. i form av lisens], med mindre de er objektive, forholdsmessige, ikke-diskriminerende og berettiget av hensyn til et mål av allmenn interesse. Nærmere omtale av lisenser følger av fortalens punkt 31 og 44. Mer konkret så kan slike vilkår gjelde ansvar, vern av personopplysninger og riktig bruk av dokumenter, garanti for at de ikke endres og kildeangivelse. Det oppfordres til at viderebruk av informasjon fra offentlig sektor bør omfatte så få restriksjoner som mulig, og videre til bruk av åpne lisenser.

Det fremgår av fortalens punkt 22 at direktivet bør få anvendelse på dokumenter som gjøres tilgjengelige for viderebruk når offentlige organer utsteder lisens til, selger, formidler, utveksler eller utleverer informasjon.

For å unngå krysssubsidiering presiseres det at viderebruk bør omfatte ytterligere bruk av dokumenter innenfor samme organ i forbindelse med virksomhet som ikke hører inn under dets offentlige oppgaver. Virksomhet som ikke hører inn under dets offentlige oppgaver, vil som regel omfatte utlevering av dokumenter som produseres utelukkende på kommersielt grunnlag og i konkurranse med andre markedsdeltakere mot en avgift.

9.2. Gjeldende rett

Etter offentleglova § 7 første ledd skal informasjon som det gis tilgang til kunne brukes til ethvert formål dersom ikke annen lovgivning eller retten til en tredjeperson er til hinder for det. For virksomheter som er omfattet av det tidligere viderebruksdirektivet skal eventuelle standardlisenser om bruk av offentlig informasjon være tilgjengelig i digitalt format som må kunne behandles elektronisk, jf. § 7 andre ledd.

Data skal i utgangspunktet altså gjøres tilgjengelig uten at brukeren må søke om tillatelse eller registrere seg. I tråd med bestemmelsene i offentleglova skal data kunne benyttes hvor som helst, av hvem som helst, og til ethvert formål. Retningslinjer ved tilgjengeliggjøring av offentlige data oppfordrer samtidig brukere til å oppgi kontaktinformasjon, slik at utgiveren kan varsle brukerne for eksempel ved endringer eller driftsavbrudd, men dette er altså ikke et krav.

I [retningslinjer for tilgjengeliggjøring av offentlige data](#) fremheves det også at data som tilbys skal ha klare vilkår for hvordan de kan brukes, og samtidig at "*vilkårene skal åpne for så mange bruksområder som mulig*". Retningslinjene anbefaler også at der data som tilgjengeliggjøres er beskyttet etter åndsverkloven, så bør virksomheten si ifra seg sine egne eksklusive økonomiske rettigheter til bruk av datasettet. Dette kan eksempelvis enkelt gjøres ved å bruke åpne standardlisenser som Creative Commons 4.0. Formålet med standardlisensene er å sikre en helhetlig praksis for hvilke rettigheter brukerne har, og samtidig frita utgiver for juridisk ansvar knyttet til datakvalitet og hva data blir brukt til.

9.3. Departementets vurderinger

Direktivet innfører i artikkel 8 nr. 1 et prinsipp om at viderebruk av dokumenter ikke skal være underlagt vilkår, med mindre slike vilkår er objektive, forholdsmessige, ikke-diskriminerende. Vilkårene må også være berettiget av hensyn til et mål av allmenn interesse. Direktivet bruker bl.a. ansvarsvilkår, vern av personopplysninger, kildeangivelse som eksempler på vilkår som kan stilles.

Også for informasjon som det er gitt tilgang til etter offentleglova eller annen lovgivning kan det ikke følge restriksjoner for bruken av data, og de kan brukes til ethvert formål med mindre "*anna lovgivning eller retten til ein tredjeperson er til hinder for det*", jf. § 7 første ledd. Åndsverkloven (åvl.), personopplysningsloven (popplyl.) og straffeloven er de mest relevante lovene som kan avgrense mot viderebruk av offentlige opplysninger. Reglene om taushetsplikt,

blant annet i forvaltningslovens § 13, vil normalt være til hinder for utlevering av opplysninger, men kan naturlig nok også avgrense mulighetene for viderebruk.

Et organ kan imidlertid nekte innsyn på et av grunnlagene etter lovens kapittel 3, eller anonymisere informasjon som skal unntas. Men det er altså ikke mulighet for å stille krav gjennom lisens ved innsynsbegjæring.

Samtidig er det slik at der ingen har bedt om innsyn, men hvor eksempelvis et organ har publisert data på sine nettsider, så er det tillatt å bruke lisenser hvor det kan stilles vilkår så lenge de er i tråd med direktivets krav om at de må være objektive, forholdsmessige, ikke-diskriminerende og være berettiget av hensyn til et mål av allmenn interesse.

Det er dermed mulig å forestille seg at den som ønsker tilgang til data ber om innsyn i stedet for å benytte seg av informasjonen som allerede ligger ute for å få tilgang uten vilkår, men her fremgår det av § 30 første ledd andre punktum at:

...Retten til kopi gjeld ikkje format eller versjonar av eit dokument som er allment tilgjengeleg."

Der et offentlig organ ikke har publisert informasjon, men hvor dette er informasjon som det kan gis innsyn i er situasjonen mer uklar. Her vil organet ikke kunne stille vilkår og heller ikke henvise til publisert materiale, og dermed vil det om det ikke foreligger andre legitime grunnlag ikke være mulig å stille vilkår gjennom lisens, selv om det kunne være ønskelig.

Departementet er usikker på den praktiske betydning av dette, men legger også til grunn at utvalget som skal oppnevnes for å vurdere en mer hensiktsmessig regulering av viderebruk av offentlige data ser nærmere på dette.

Departementet anser offentliglova for å være i tråd med direktivets etablering av et prinsipp om at innsyn ikke skal være underlagt vilkår, og at de unntakene som følger av nasjonalt regelverk også følger av direktivet.

10. Særlig om betaling for innsyn

10.1. Direktivet

Det omarbeidede direktivet slår i artikkel 6 nr.1 fast at viderebruk av dokumenter skal være vederlagsfritt, men det er likevel enkelte unntak fra dette. Og i fortalens avsnitt 36 fremgår det at

"dersom det er nødvendig med gebyrer så, bør de i prinsippet begrenses til marginalkostnaden".

Artikkel 6 nr. 1 andre ledd presiserer i tråd med tidligere viderebruksdirektiv at dekning av marginalkostnaden omfatter kostnader som påløper ved reproduksjon, utlevering og formidling av dokumenter, men utvider nå grunnlaget til også å omfatte anonymisering av personopplysninger og tiltak som treffes for å beskytte kommersielt fortrolige opplysninger.

Videre opprettholdes også i åpne data-direktivet det eksisterende unntaket om at offentlige organer kan ta betalt utover grensen for marginalkostnadene for formidling dersom de skulle

være forpliktet til å generere inntekter for å dekke en betydelig del av driftskostnadene, jf. artikkel 6 nr. 2 bokstav a. Unntaket til å ta betalt utover marginalkost utvides til også å gjelde offentlige foretak, jf. artikkel 6 nr. 2 bokstav c. Hvilke offentlig foretak som omfattes, følger av artikkel 1 nr. 1 bokstav b. Av fortalens avsnitt 36 fremgår det at

"I unntakstilfeller bør det tas hensyn til nødvendigheten av ikke å hindre den normale driften hos offentlige organer som er forpliktet til å generere inntekter for å dekke en betydelig del av kostnadene knyttet til utføring av deres offentlige oppgaver".

Dette gjelder også der et offentlig organ har gjort data tilgjengelige som åpne data, men er forpliktet til å generere inntekter for å dekke en betydelig del av kostnadene knyttet til utføring av andre offentlige oppgaver. Det fremgår videre av fortalen at rollen til et offentlig foretak i et konkurransepreget økonomisk miljø bør anerkjennes. I tilfellene nevnt over kan altså offentlige organer og offentlige foretak kreve gebyrer som overstiger marginalkostnaden.

I tråd med tidligere viderebruksdirektiv skal eventuelle gebyrer beregnes i tråd med objektive, åpne og kontrollerbare kriterier, jf. artikkel 6 nr. 4 første ledd. Taket for hvilke betalingssetter som kan omfattes, følger av artikkel 6 nr. 4 andre ledd. Dette taket utvides, i tråd med det som også gjelder for satsene der marginalkostnaden kan dekkes etter artikkel 6 nr. 1 andre ledd, til å omfatte kostnader forbundet med anonymisering og tiltak som treffes for å beskytte kommersielt fortrolige opplysninger. Artikkel 6 nr. 4 gjelder både for offentlige organer med inntjeningskrav og offentlige foretak, jf. artikkel 1 nr. 1 bokstav b. At kostnadene til datalagring kan inngå, er en presisering av gjeldende rett.

Et nytt krav er, jf. artikkel 6 nr. 3, at medlemsstatene nå må publisere en fullstendig liste på nettet over alle offentlige organer som har tillatelse til å ta betalt utover marginalkostnadene, dersom de har inntjeningskrav knyttet til utøvelsen av offentlige oppgaver. Dette kravet gjelder imidlertid ikke for offentlige foretak. Det nye kravet vil gjelde i tillegg til de gjeldende transparensforpliktelsene som følger av artikkel 7, som også vil gjelde for offentlige foretak.

Som følge av at åpne data-direktivet innfører konseptet med såkalte datasett med høy verdi som hovedregel skal være gratis tilgjengelig, innføres artikkel 6 nr. 6 bokstav a om vederlagsfrihet for slike datasett. Bestemmelsen omfatter også virksomheter med inntjeningskrav. Kravet om vederlagsfrihet for slike datasett vil, jf. artikkel 6 nr. 6 bokstav a imidlertid ikke få anvendelse på

- datasett som offentlige foretak er i besittelse av dersom vederlagsfrihet vil føre til konkurransevridning, jf. artikkel 14 nr. 3,
- biblioteker, herunder universitetsbiblioteker, og museer og arkiver, jf. artikkel 14 nr. 4,
- offentlige organer som er forpliktet til å generere inntekter for å dekke en betydelig del av kostnadene knyttet til utøvelse av deres offentlige oppgaver, og der vederlagsfrihet vil ha vesentlig innvirkning på organets budsjett. Adgangen for medlemslandene til å fastsette slike unntak er imidlertid begrenset til 2 år etter ikrafttredelsen av relevant gjennomføringsrettsakt vedtatt i samsvar med artikkel 14 nr. 1. En slik gjennomføringsrettsakt er signalisert vedtatt i andre halvår 2021.

De særlige vilkårene for datasett med høy verdi, som også tillater at offentlige organer som har inntjeningskrav, kan ta betalt i en overgangsperiode på inntil 2 år, er nærmere omtalt i punkt 7 om datasett med høy verdi.

Offentlig finansierte forskningsdata, jf. artikkel 10 og definisjonen i artikkel 2 nr. 9, er nå omfattet av direktivets virkeområde, og det følger av artikkel 6 nr. 6 bokstav b at slike forskningsdata skal være vederlagsfrie. At slike data skal være gratis tilgjengelige, bygger på at det foreligger enkelte kvalifiserende vilkår som må være oppfylt før slike forskningsdata i det hele tatt er omfattet av direktivet. Forskningsdata må for det første være offentlig finansierte, de må allerede ha blitt offentliggjort gjennom ett sentralt datalager i institusjonen eller et emnebasert datalager (*repository*), og da av forskere, forskningsutøvende organisasjoner eller forskningsfinansierende organisasjoner.

Åpne data-direktivet strammer inn adgangen til å ta betalt for viderebruk av offentlige data og viderefører ikke den tidligere bestemmelsen i artikkel 6 nr. 2 bokstav b i viderebruksdirektivet, som tillot gebyrer ut over marginalkostnadene for spesifikke dokumenter, uten at dette representerte en betydelig del av organets virksomhet.

I likhet med viderebruksdirektivet omfatter åpne data-direktivet bare data som omfattes av organers offentlige oppgaver i henhold til lov eller andre bindende regler. Dokumenter som stilles til rådighet uten at dette omfattes av organets lovpålagte oppgaver, omfattes ikke, jf. artikkel 1 nr. 2 bokstav a.

10.2. Gjeldende rett

Hovedregelen etter offentleglova § 8 er gratis innsyn. Bestemmelsen har også regler om adgangen til å ta betaling for innsyn, i tråd med det tidligere viderebruksdirektivet. Reglene om betaling for innsyn omfatter også betaling for viderebruk av data.

Det følger av § 8 tredje ledd at:

"Kongen kan gi forskrift om at det kan krevjast betaling for dokument dersom særlege tilhøve ved arten til dokumenta eller verksemda gjer det rimeleg. Betalingssatsane skal fastsetjast slik at dei samla inntektene ikkje blir større enn dei faktiske kostnadene ved innsamling, produksjon, reproduksjon og formidling av informasjonen, med tillegg av ei rimeleg avkastning av investeringane."

De nærmere reglene for hva det kan tas betalt for fremgår av § 4 i offentlegforskrifta.

De mest relevante forskriftsbestemmelsene i relasjon til endringer som følger av åpne data-direktivet er offentlegforskrifta § 4 fjerde til sjette ledd som sier at:

"Det kan krevjast betaling for informasjon som blir produsert eller tilarbeidd utelukkande for å dekkje eit behov hos eksterne aktørar. Betalingssatsane skal ikkje overstige kostnadene ved innsamling, produksjon, reproduksjon og formidling av informasjonen, med tillegg av ei rimeleg avkastning av investeringane."

"Det kan krevjast betaling for geodata (kart mv.) og egedomsinformasjon. Betalingssatsane skal vere slik at inntektene ikkje overstig dei faktiske kostnadene ved innsamling, produksjon, reproduksjon og formidling av informasjon. Organ som har utarbeiding og utlevering av geodata eller egedomsinformasjon som ei hovudoppgåve i si verksemd, kan likevel krevje betaling for informasjon etter fyrste punktum etter slik betalingssats at inntektene tilsvarar dei faktiske kostnadene ved innsamling, produksjon, reproduksjon og formidling av informasjon, med tillegg av ei rimeleg avkastning av investeringane."

Organ som skal drivast på kommersiell basis, eller som heilt eller dels skal vere sjølvfinansierande, kan ta betaling for informasjon, så langt det er fastsett at betaling for informasjon skal vere ein del av inntektsgrunnlaget til organet. Reglane om betalingssatsar i femte ledd tredje punktum gjeld tilsvarande."

Når det gjelder gebyrer, skiller ikke offentleglova eller offentlegforskrifta mellom arten av dokumentene, eksempelvis med hensyn til om datasett har høy verdi eller ikke, og det skiller heller ikke mellom om det er offentlige organer eller selvstendige rettssubjekter kontrollert av offentlige organer som har dataene i sin besittelse.

Etter offentleglova § 8 femte ledd, jf. § 2 sjuende ledd, skal virksomheter som er omfattet av viderebruksdirektivet, offentliggjøre betalingssatsene i elektronisk form dersom det er mulig og formålstjenlig. Dette kan eksempelvis gjøres på hjemmesiden til virksomheten. Grunnlaget for utregningen av betalingssatsene, og eventuelt hvilke faktorer som vil bli lagt til grunn i særlige tilfeller, skal være tilgjengelig på forespørsel.

10.3. Departementets vurderinger

10.3.1. Anonymisering

Offentleglova § 8 og offentlegforskrifta § 4 nevner ikke kostnader ved anonymisering av personopplysninger og tiltak som treffes for å beskytte kommersielt fortrolige opplysninger som kostnader som kan inkluderes ved fastsetting av betalingssatser.

I direktivets fortale punkt 52 uttales det at

"Anonymisering av opplysninger er et middel for å kombinere interessene for å gjøre det så enkelt som mulig å viderebruke informasjon fra offentlig sektor og forpliktelsene i henhold til personvernlovgivningen, men det er forbundet med en kostnad. Det er hensiktsmessig å betrakte denne kostnaden som en av utgiftspostene som skal anses å inngå i marginalkostnaden for formidling som nevnt i dette direktiv."

Direktivet tar altså til orde for at kostnader ved anonymisering kan anses som en del av kostnadene ved formidling, samtidig som artikkel 6 fremhever anonymisering som en egen utgiftskategori på linje med reproduksjon og formidling.

Departementet er ikke kjent med at utgifter til anonymisering tidligere har vært ansett som et legitimt grunnlag, eksempelvis som en formidlingskostnad, der et organ har kunnet kreve

betaling som del av marginalkost eller der en har kunnet gå utover marginalkost. EU-kommisjonen har da også uttalt at anonymisering som grunnlag for betaling er nytt.

Departementet foreslår på bakgrunn av dette at det bør fremgå av offentleglova og forskriften at betaling for kostnader knyttet til anonymisering inngår i beregningsgrunnlaget der det kan kreves betaling. Departementet vil understreke at dette ikke innebærer at det skal kunne kreves betalt for kostnader knyttet til anonymisering som gjennomføres som del av det ordinære arbeidet hos et organ som omfattes av loven. Dersom det eksempelvis derimot blir nødvendig å leie inn arbeidskraft eller sette bort oppdraget med anonymisering til eksterne, vil det kunne være aktuelt å kreve betaling for de relevante kostnadene.

Departementet foreslår derfor at muligheten for å ta betalt for kostnader ved anonymisering innarbeides i offentleglova § 8 tredje ledd andre punktum og fjerde ledd, og i forskriftens § 4 fjerde til sjuende ledd. Se her endringene i punkt 10.3.6 i høringsutkastet. Anonymisering etter forslaget vil både gjelde anonymisering av personopplysninger og kommersielt fortrolige opplysninger, siden det også vil være det mest opplagte tiltaket for å verne kommersielt fortrolige opplysninger. Departementet ser ingen andre aktuelle tiltak som det bør være aktuelt å kreve betaling for.

10.3.2. Inntjeningskrav

Åpne data-direktivet opprettholder i artikkel 6 nr. 2 bokstav a unntaket fra vederlagsfrihet eller begrensningen til marginalkost for

"Offentlige organer som er forpliktet til å generere inntekter for å dekke en betydelig del av kostnadene knyttet til utføring av deres offentlige oppgaver."

Den nærmere presiseringen av hvilke kostnader det kan tas betalt for, følger av artikkel 6 nr. 4 andre ledd. Nytt i åpne data-direktivet er som nevnt over at kostnader ved anonymisering nå kan regnes inn i beregningsgrunnlaget for gebyret. At datalagring er en kostnad som kan tas med i beregningsgrunnlaget, er derimot å forstå som en presisering og en konsekvens av det å drive innsamling og produksjon etc. i en digital verden. Det foreslås likevel at presiseringen følges opp i offentleglova § 8 tredje ledd og offentlegforskrifta § 4 femte ledd.

Unntaket i artikkel 6 nr. 2 bokstav a er reflektert i offentlegforskrifta § 4 sjette ledd. Satsene følger derimot av § 4 femte ledd tredje punktum, jf. sjette ledd andre punktum. Der det foreligger et slikt inntjeningskrav, vil en fortsatt kunne beregne seg en rimelig avkastning, men se her nærmere om 2-års begrensningen for datasett med høy verdi i punkt 7.3.1.

Etter artikkel 6 nr. 3 innfører åpne data-direktivet også et krav til medlemslandene om å publisere en fullstendig oversikt på internett over alle offentlige organer med inntjeningskrav knyttet til utøvelsen av sine offentlige oppgaver som har rett til å ta betalt utover marginalkostnaden. Dette er som nevnt i punkt 10.2 ikke reflektert i gjeldende rett og det anbefales at dette innarbeides i forskriftens § 4 sjette ledd som et nytt tredje punktum.

Kravet innebærer rent praktisk også at det bør utpekes et organ som skal ha ansvaret for å publisere en slik fullstendig liste. Departementet foreslår at det fastsettes i forskriften at

oppgaven legges til departementet. Dette vil i dag være Kommunal- og moderniseringsdepartementet. Det vil være naturlig at oppgaven delegeres videre, og det mest aktuelle organet er i dag Digitaliseringsdirektoratet, som har betydelige oppgaver knyttet til viderebruk av offentlige data.

Departementet finner det mest hensiktsmessig å innarbeide en slik forpliktelse som et nytt tredje punktum i offentligforskrifta § 4 sjette ledd som omhandler virksomheter med inntjeningskrav.

10.3.3. Opphevelsen av artikkel 6 nr. 2 bokstav b om særlige dokumenter

Ved vedtakelsen av det tidligere endringsdirektivet til viderebruksdirektivet i 2013 ble det innført en artikkel 6 nr. 2 bokstav b om at det unntaksvis også kunne tas gebyr utover marginalkost for

*"... dokumenter for hvilke berørt offentlig myndighet er forpliktet til å generere tilstrekkelige inntekter for å dekke en betydelig del av kostnadene knyttet til innsamling, produksjon, reproduksjon og spredning. Disse kravene skal fastsettes ved lov eller andre bindende regler i medlemsstatene. I mangel av slike regler skal kravene defineres i samsvar med vanlig administrativ praksis i medlemsstatene".
(uoffisiell oversettelse)*

Innføringen av artikkel 6 nr. 2 bokstav b i 2013-direktivet var, i forhold til det opprinnelige viderebruksdirektivet fra 2003, både en innsnevring og konkretisering av rammene for hva det kunne tas betalt for, og hvilke satser som skulle gjelde. Ved implementeringen av 2013-direktivet ble artikkel 6 nr. 2 b ansett for å være i samsvar med gjeldende rett.

Med opphevelsen av den tidligere artikkel 6 nr. 2 bokstav b foretar EU altså en ytterligere innstramming, selv om tredelingen som lå til grunn for det tidligere viderebruksdirektivets bestemmelser om gebyrer, opprettholdes. Dette innebærer at

- 1) utgangspunktet er at dokumenter skal gjøres tilgjengelig for viderebruk vederlagsfritt (artikkel 6 nr. 1 første ledd), men
- 2) dersom det er nødvendig med gebyr, så bør gebyrene fortrinnsvis begrenses til marginalkostnadene (artikkel 6 nr. 1 andre ledd), men videre
- 3) at det i unntakstilfeller – der det foreligger inntjeningskrav og for offentlige foretak – kan kreves gebyrer som overstiger marginalkostnadene (artikkel 6 nr. 2, der betalingssatsene fremgår av artikkel 6 nr. 4 andre ledd).

Med den ytterligere innstrammingen i åpne data-direktivet oppstår spørsmål om opphevelsen av den tidligere bestemmelsen artikkel 6 nr. 2 bokstav b medfører et behov for å endre offentliglova og eventuelt offentligforskrifta.

Offentliglova § 8 tredje ledd andre punktum fastsetter et øvre tak for betalingssatsene som kan fastsettes i forskrifter. Forskrifter med hjemmel i tredje ledd kan selvsagt fastsette lavere betalingssatser enn det hjemmelen gir mulighet for. Siden bestemmelsen regulerer et tak for utgifter som kan medtas er det ikke behov for å endre § 8 tredje ledd mht. opphevelsen av

artikkel 6 nr. 2 bokstav b i det tidligere viderebruksdirektivet. Det øvre taket er fortsatt i overenstemmelse med direktivets gebyrbestemmelser, og taket er eksempelvis fortsatt relevant mht. virksomheter med inntjeningskrav og for offentlige foretak. Merk imidlertid som nevnt tidligere at § 8 tredje ledd må endres mht. muligheten for dekning av kostnader ved anonymisering.

Opphevelsen av artikkel 6 nr. 2 bokstav b medfører også at offentligforskrifta § 4 fjerde og femte ledd må vurderes opp mot artikkel 6 nr. 1 andre ledd om dekning av marginalkost.

For § 4 fjerde ledd om tilpasninger utelukkende basert på eksterne behov, må en også se hen til direktivets artikkel 1 nr. 2 bokstav a om at direktivet ikke får anvendelse på "*dokumenter som stilles til rådighet uten at dette omfattes av de berørte offentlige organers offentlige oppgaver i henhold til lov eller andre bindende regler ...*".

Offentlige organer er for øvrig ikke "*forpliktet til å fremstille eller tilpasse dokumenter eller fremlegge utdrag [...] dersom dette krever en uforholdsmessig stor innsats og ikke bare et enkelt håndgrep*", jf. artikkel 5 nr. 3. Den danske oversettelsen bruker "*simpel ekspedisjonssag*" i stedet for *enkelt håndgrep*. Dette er i tråd med offentliglova § 9. Det er altså eksisterende dokumenter som er utgangspunktet. Et forvaltningsorgan har således som hovedregel ikke en plikt til å utarbeide nye dokumenter på bakgrunn av innsynskrav, men se her likevel offentliglova § 9 om plikt på visse vilkår til sammenstilling av opplysninger som finnes elektronisk lagret i databaser til et organ, dersom sammenstillingen kan gjøres med enkle fremgangsmåter.

Forskriftens § 4 fjerde ledd regulerer tilpasninger utelukkende basert på eksterne behov, og departementet ser det dermed slik at bestemmelsen regulerer forhold som også er unntatt fra direktivets virkeområde og gebyrbestemmelsen i artikkel 6 nr. 1 andre ledd. Dette forutsetter at produksjonen eller tilpasningene overstiger enkle fremgangsmåter, jf. offentliglova § 9. Departementet foreslår her at også kostnader relatert til anonymisering inntas i fjerde ledd, slik at slike kostnader ikke skal være et hinder for at offentlige organer påtar seg en slik produksjon eller tilpasning. Se nærmere punkt 10.3.1.

Opphevelsen av artikkel 6 nr. 2 bokstav b vil etter departementets vurdering medføre et behov for å endre offentligforskrifta § 4 femte ledd om geodata (kart mv.) og eiendomsinformasjon, fordi rammene for hva som kan kreves dekket for offentlige organer, nå følger av artikkel 6 nr. 1 andre ledd om dekning av marginalkost, mens rammene for offentlige foretak følger av artikkel 6 nr. 2 bokstav c og artikkel 6 nr. 4.

En viktig forskjell mellom direktivet og offentliglova i denne sammenheng er altså at direktivet skiller mellom offentlige organer og offentlige foretak, noe offentliglova ikke gjør. Der begrepet "*organ*" er brukt i offentliglova, siktes det til alle virksomheter loven gjelder for, også selvstendige rettssubjekter (som delvis er motsatsen til offentlige foretak i direktivet). Dette innebærer at forskriften § 4 femte ledd tredje punktum om geodata og eiendomsinformasjon i sin helhet vil kunne opprettholdes for selvstendige rettssubjekter som er omfattet av offentliglova, men altså ikke for offentlige organer.

Offentlige organer og offentlige foretak skal etter forslaget fortsatt kunne ta betalt for geodata og eiendomsinformasjon der det er nødvendig, jf. offentligforskrifta § 4 femte ledd første punktum. Derimot må § 4 femte ledd andre punktum endres for offentlige organer, slik at den samsvarer med artikkel 6 nr. 1 andre ledd når det gjelder betalingssatser. Et offentlig organ som ikke har inntjeningskrav i tråd med forskriften § 4 sjette ledd, vil ikke lenger kunne ta hensyn til kostnader ved innsamling og produksjon av slik informasjon, og det kan heller ikke beregnes en rimelig avkastning av investeringene. På den annen side vil en nå kunne ta hensyn til kostnader ved anonymisering. Dette innebærer at betalingssatsene etter forskriften § 4 femte ledd andre punktum om offentlige organer begrenses til kostnader ved "*reproduksjon og formidling av dokumenter samt ved anonymisering av personopplysninger og tiltak som treffes for å beskytte kommersielt fortrolige opplysninger*", jf. artikkel 6 nr. 1 andre ledd.

Departementet gjør for øvrig oppmerksom på at direktivet i artikkel 6 nr. 1 andre punktum bruker begrepene "*utlevering og formidling*", mens artikkel 6 nr. 4 andre punktum og i nr. 5 omtaler formidling som noe det kan tas betalt for ved utlevering. Departementet ser ikke at det er noen realitetsforskjell mellom utlevering og formidling i denne sammenheng, og foreslår derfor å bruke begrepet "*formidling*" i offentliglova § 8 og offentligforskrifta § 4, som innebærer at begrepet "utlevering" i forskrifta § 4 tredje punktum endres til "formidling" slik at en oppnår en konsistent begrepsbruk.

Forskriftens § 4 femte ledd tredje punktum om betalingssatser der et organ har utarbeidelse og utlevering av geodata eller eiendomsinformasjon som en hovedoppgave i virksomheten, vil som nevnt over heller ikke kunne opprettholdes for offentlige organer. Dette fordi opphevelsen av artikkel 6 nr. 2 bokstav b i det tidligere viderebruksdirektivet både innebærer at det for offentlige organer ikke lenger finnes et rettslig grunnlag for et skille mellom hovedoppgaver og andre oppgaver, og at offentlige organer ikke vil ha hjemmel for å kreve dekning av alle kostnadskategoriene som i dag fremgår av § 4 femte ledd tredje punktum. Bestemmelsen kan imidlertid opprettholdes for selvstendige rettssubjekter, men det bør i så fall presiseres at det kan tas betalt for kostnader ved lagring, og videre bør direktivets utvidelse til at også kostnader ved anonymisering kan hensyntas, innarbeides. Se for øvrig også punkt 7.3.2 om et nytt femte ledd fjerde punktum for datasett med høy verdi som klargjør at § 4 femte ledd om betaling for geodata og eiendomsinformasjon ikke vil omfatte datasett med høy verdi.

Merk at selv om betalingssatsene som kan benyttes av offentlige foretak, vil være de samme som gjelder for offentlige organer med inntjeningskrav, jf. forskriften § 4 sjette ledd, oppstiller femte og sjette ledd ulike vilkår for å kunne kreve betaling.

Departementet bemerker at direktivet gjelder for både kommunalt, regionalt og nasjonalt nivå, slik at organiseringen i henholdsvis offentlige organer og selvstendige rettssubjekter vil kunne få betydning for hvilke betalingssatser som gjelder på alle nivåer. Dersom et tjenestenivå er skilt ut (på kommunalt nivå i praksis gjennom å etablere et selvstendig rettssubjekt) som skal drives helt eller delvis på kommersiell basis, og fastsatt at betaling for informasjonen skal være en del av inntektsgrunnlaget, vil en kunne følge satsene som gjelder for offentlige organer med inntjeningskrav etter forskriften § 4 sjette ledd, i tråd med artikkel 6 nr. 2 bokstav a og satser

som følger av artikkel 6 nr. 4. Det bemerkes for øvrig at sjette ledd også vil gjelde for organer som kan ta betalt etter femte ledd, dersom de også har inntjeningskrav.

Selv om reguleringen mellom direktivet og offentleglova med forskrift er ulik når det gjelder adgangen til å ta betaling for offentlige organer og offentlige foretak (selvstendige rettssubjekter), foreslår departementet å opprettholde strukturen i forskriften og tilpasse eksisterende bestemmelser til direktivet. Dette innebærer at departementet også foreslår å opprettholde § 4 femte ledd tredje punktum for selvstendige rettssubjekter. Dette må også ses i lys av at det er besluttet å nedsette et utvalg som skal vurdere en helhetlig regulering av viderebruk av offentlige data.

10.3.4. Vederlagsfrihet for offentlig finansierte forskningsdata

Direktivet innfører vederlagsfrihet for offentlig finansierte forskningsdata som er omfattet av artikkel 10, jf. definisjonen av forskningsdata i artikkel 2 nr. 9. Se punkt 4.3 om hvilke data som er omfattet, og vilkårene for dette. Et sentralt moment er at slike offentlige finansierte forskningsdata først omfattes dersom de allerede er offentliggjort *gjennom et sentralt datalager i institusjonen eller et emnebasert datalager*) av forskere, forskningsutøvende organisasjoner eller forskningsfinansierende organisasjoner.

Departementet foreslår at kravet om vederlagsfrihet tas inn som et nytt åttende ledd i offentlegforskrifta.

10.3.5. Særlig om arkiv, bibliotek og museer

Også arkiv, bibliotek og museer vil ha adgang til å ta betalt for kostnader til anonymisering, der det er relevant. Departementet foreslår at dette tas inn i offentlegforskrifta § 4 sjuende ledd.

10.3.6. Departementets forslag

Departementet foreslår ut fra dette følgende endringer i offentleglova § 8 tredje og fjerde ledd [*Endringer i kursiv*]:

"Kongen kan gi forskrift om at det kan krevjast betaling for dokument dersom særlege tilhøve ved arten til dokumenta eller verksemda gjer det rimeleg. Betalingssatsane skal fastsetjast slik at dei samla inntektene ikkje blir større enn dei faktiske kostnadene ved innsamling, produksjon, *reproduksjon, formidling og lagring* av informasjonen, med tillegg av ei rimeleg avkastning av investeringane, og *anonymisering dersom det er relevant*.

For verksemdar som fell utanfor lova her, men som er omfatta av anna lovgiving som gir ålmenta innsyn i offentlig verksemd, eller av EØS-avtalen vedlegg XI nr. 5k (*direktiv (EU) 2019/1024*) om *opne data* og vidarebruk av informasjon frå offentlig sektor, må dei samla inntektene ved informasjonsutlevering ikkje overstige dei faktiske kostnadene ved *reproduksjon, formidling og lagring* av informasjonen, med tillegg av ei rimeleg avkastning av investeringane, og *anonymisering dersom det er relevant*."

Følgende endringer foreslås i forskriftens § 4 fjerde til sjette ledd [*Endringer i kursiv*]:

Fjerde ledd andre punktum skal lyde:

"Betalingssatsane skal ikkje overstige kostnadene ved innsamling, produksjon, reproduksjon, formidling og lagring av informasjonen, med tillegg av ei rimeleg avkastning av investeringane, og ved anonymisering dersom det er relevant."

Femte ledd andre til fjerde punktum skal lyde:

"For offentlege organ skal betalingssatsane vere slik at inntektene ikkje overstig dei faktiske kostnadene ved reproduksjon og formidling av informasjon, og anonymisering dersom det er relevant. Sjølvstendige rettssubjekt som har utarbeiding og formidling av geodata eller eigedomsinformasjon som ei hovudoppgåve i si verksemd, kan likevel krevje betaling for informasjon etter fyrste punktum etter slik betalingssats at inntektene tilsvarar dei faktiske kostnadene ved innsamling, produksjon, reproduksjon, formidling og lagring av informasjon, med tillegg av ei rimeleg avkastning av investeringane, og ved anonymisering dersom det er relevant. Første til tredje punktum gjeld ikkje datasett med høg verdi."

For øvrig foreslås en språklig justering i første punktum ved å endre "mv." til "m.m.".

Sjette ledd nytt tredje og fjerde punktum skal lyde:

"Departementet skal offentliggjere på internett ei liste over organ der det er fastset at betaling for informasjon skal vere ein del av inntektsgrunnlaget til organet. Dersom det er fastsett i ei gjennomføringsrettsakt gitt med heimel i direktiv (EU) 2019/1024 artikkel 14 at eit datasett har høg verdi, kan det berre krevjast betaling for datasettet i inntil to år frå gjennomføringsrettsakta tek til å gjelde for Noreg."

Nytt åttende ledd skal lyde:

"Verksemder som er omfatta av EØS-avtalen vedlegg XI nr. 5k (direktiv (EU) 2019/1024), skal gjere vederlagsfritt tilgjengeleg offentlig finansierte forskingsdata som er offentliggjorde gjennom eit sentralt datalager i institusjonen eller eit emnebasert datalager av forskarar, forskingsutøvande organisasjonar eller forskingsfinansierande organisasjonar."

Nåværende åttende ledd blir nytt niende ledd.

10.3.7. Særlig om endringer i forskrift om utlevering, viderebruk og annen behandling av opplysninger fra grunnboken og matrikkelen

§ 8 tredje ledd i forskrift 18. desember 2013 nr. 1599 om utlevering, viderebruk og annen behandling av opplysninger fra grunnboken og matrikkelen ble endret som en konsekvens av gjennomføringen av viderebruksdirektivet 2003/98/EC i offentliglova og offentligforskrifta i 2009, og lyder:

«Betalingen skal fastsettes slik at de samlede inntektene til Statens kartverk ikke overstiger de faktiske kostnadene ved innsamling, produksjon, reproduksjon og

formidling av opplysninger som inngår i grunnboken og matrikkelen, med tillegg av en rimelig avkastning av investeringene.»

Endringene i artikkel 6 om gebyrprinsipper i åpne data-direktiv (EU) 2019/1024 innebærer at § 8 tredje ledd i forskriften må endres.

Endringen kan lovteknisk gjøres på forskjellige måter. Nåværende § 8 tredje ledd i forskriften gjengir betalingssatsene etter offentleglova § 8 tredje ledd andre punktum. Departementet foreslår at en i stedet for en gjengivelse heller tar inn en henvisning til de relevante reglene om betaling av kart og eiendomsinformasjon etter offentlegforskrifta § 4 første, andre, fjerde og sjette ledd. Bestemmelsen tar dermed høyde for eventuelle fremtidige justeringer i betalingsreglene, som vil fremgå av offentlegforskrifta.

§ 8 tredje ledd skal lyde:

"Betaling etter første og andre ledd skal fastsettes i samsvar med offentlegforskrifta § 4 første, andre, femte og sjette ledd."

Forslaget vil for øvrig ikke ha økonomiske konsekvenser slik betalingsreglene for elektronisk tilgang til opplysninger fra grunnboken og matrikkelen praktiseres fra og med budsjettåret 2021. I hovedsak kreves det i dag ikke betaling for slik formidling.

11. Forholdet mellom databasedirektivet og åpne data-direktivet

11.1. Gjeldende rett og det tidligere viderebruksdirektivet

Ved gjennomføring av endringsdirektivet til viderebruksdirektivet i 2016 ble det i Prop. 111 L (2015-2016) Endringer i offentleglova uttalt på s. 22-23 at:

"Vidarebruksdirektivet artikkel 1, nr. 2, bokstav b, i tillegg til direktivets foralepunkt 22 og 24, gjer det klart at eventuell opphavsrett ikkje blir påverka av vidarebruksdirektivet. Dette utgangspunktet gjeld for opphavsrettar som ligg til anten tredjepartar eller den offentlege verksemda.

Samtidig gir fortalen ei klar oppfordring om at offentlege verksemdar forvaltar rettane sine på ein måte som legg til rette for og mogleggjer vidarebruk: «[...] Public sector bodies should, however, exercise their copyright in a way that facilitates re-use."

Gjeldende lovgivning inneholder en rekke regler og regelverk som kan sette grenser for et pålegg om å tilgjengeliggjøre offentlig informasjon, og i overnevnte Prop. 111 L (2015-2016) fremheves det på s. 7 følgende:

"Åndsverklova (åvl.) og personopplysningslova (popplyl.) er saman med straffelova dei mest relevante lovene som kan setje avgrensingar for vidarebruk av offentlege opplysningar."

Åndsverkloven, som er det relevante her, etablerer eksklusive immaterielle rettigheter, i første rekke opphavsrett og nærstående rettigheter. Det følger av § 24 om databasevernet at den

som fremstiller en database "har enerett til å råde over hele eller vesentlige deler av databasens innhold ved uttrekk fra eller gjenbruk av databasen."

I proposisjonen som lå til grunn for loven, Prop. 104 L (2016-2017), fremgår det på s. 103 at

"For å oppnå vern etter databasedirektivet (96/9/EF), opereres det imidlertid kun med et krav om at databasen må være et resultat av en «vesentlig investering».

Og videre på s. 103 nevnes at siden databasedirektivet ble vedtatt, har direktivets innhold blitt ytterligere klargjort gjennom rettspraksis fra EU-domstolen. Kulturdepartementet uttaler her at

"Domstolen har tolket investeringskravet knyttet til å samle inn («obtaining») til bare å omfatte ressurser som er brukt på å lete opp data. Dette betyr at ressurser som er brukt på å skape nye data, ikke gir grunnlag for databasevern etter direktivet. Etter dette er det bare investeringer som knytter seg til selve innsamlingen av eksisterende data, sammenstilling og kontroll av disse, samt presentasjon av databasen, som er relevant ved vurderingen av om databasen er beskyttet."

Det er således ikke alle databaser som er beskyttet, men i den grad de er beskyttet, er ikke reglene i åndsverksloven i seg selv et hinder for viderebruk av databaser i offentlig eie. Forvaltningen av rettighetene vil imidlertid kunne være et slikt hinder.

I Prop. 104 L (2016-2017) Lov om opphavsrett til åndsverk mv. (åndsverkloven) ble det drøftet om databaser som er fremskaffet eller finansiert av offentlige midler, burde vurderes unntatt fra databasevern på generelt grunnlag. Det ble imidlertid ikke fremmet forslag om dette.

11.2. Åpne data-direktivet

Artikkel 1 nr. 6 i åpne data-direktivet regulerer forholdet til databasedirektivet (96/9/EF). I konsultasjonsprosessen i forkant av forslaget om åpne data-direktivet fremkom det at forholdet mellom disse to direktivene ble oppfattet som uklart, og at rettstilstanden var fragmentert.

Artikkel 1 nr. 6 i åpne data-direktivet slår fast følgende:

"En databaseprodusents rett fastsatt i artikkel 7 nr. 1 i direktiv 96/9/EF skal ikke utøves av offentlige organer for å hindre viderebruk av dokumenter eller begrense viderebruk utover de grensene som er fastsatt i dette direktiv."

I fortalens punkt 61 til åpne data-direktivet uttales følgende:

"Dette direktiv berører ikke europaparlaments- og rådsdirektiv 2001/29/EF [Fotnotetekst tatt inn i teksten her: Europaparlaments- og rådsdirektiv 2001/29/EF av 22. mai 2001 om harmonisering av visse sider ved opphavsrett og beslektede rettigheter i informasjonssamfunnet]. Det fastsetter vilkår for offentlige organers utøvelse av sine immaterialrettigheter i det indre informasjonsmarked når de tillater viderebruk av dokumenter. Dersom offentlige organer innehar rettigheten fastsatt i artikkel 7 nr. 1 i direktiv 96/9/EF, bør de ikke utøve denne retten for å hindre viderebruk eller begrense viderebruk av eksisterende dokumenter utover de grensene som er fastsatt i dette direktiv."

Virkeområdet til artikkel 1 nr. 6 begrenses således av de skrankene som ellers er fastsatt i direktivet. Begrensninger i direktivets virkeområde fremgår av artikkel 1 nr. 2, bl.a. bokstav c om dokumenter som tredjeparter har immaterialrettigheter til, bokstav d underpunkt i om vern av nasjonal sikkerhet, bokstav d underpunkt iii om fortrolig behandling av forretningsopplysninger og bokstav h om vern av personopplysninger.

Disse begrensningene i virkeområdet fulgte allerede av det tidligere viderebruksdirektivet med endringsdirektiv, jf. foralepunkt 22 til direktiv 2003/1998/EF, hvor følgende fremgår:

"Direktivet berører ikke forekomsten av eller eiendomsretten til offentlige myndigheters immaterialrettigheter, og det begrenser ikke på noen måte utøvelsen av disse rettighetene ut over de grensene som er fastsatt i dette direktiv."

Spørsmålet som har skapt usikkerhet rundt rettstilstanden, er imidlertid offentlige organers rettigheter, og ikke eksempelvis tredjepartsrettigheter. I [Commission staff working document impact assessment](#), som fulgte forslaget til åpne data-direktivet, sies det at konsultasjonsprosessen har tydeliggjort behovet for en teknisk klargjøring av forholdet mellom åpne data-direktivet og databasedirektivet, jf. s. 3 hvor det står at

"The evaluation indicates that the PSI Directive is overall coherent with other relevant EU legislation. Nevertheless, a technical clarification on the relation with in particular the Database Directive [...] may be useful."

Og videre at

"While public sector bodies have a right under Article 7 of the Database Directive to prevent extraction and/or reutilization of substantial content of databases on which 'there has been qualitatively and/or quantitatively a substantial investment in either the obtaining, verification or presentation of the contents', such right cannot be invoked in order to prevent re-use permitted in accordance with the provisions of the PSI Directive. The ongoing reviews of both the Database and the PSI Directives can help to clarify this issue."

Og videre uttales på s.30 at

"the sui generis right included in the Database Directive cannot be exercised by public sector bodies to prevent or restrict the re-use of documents under the PSI Directive..."

Formuleringen i artikkel 1 nr. 6 i åpne data-direktivet er således en klargjøring av det tidligere viderebruksdirektivet og forholdet til databasedirektivet og medfører ikke noen endring av rettstilstanden.

11.3. Departementets vurderinger

Departementet legger altså til grunn at artikkel 1 nr. 6 i åpne data-direktivet bare innebærer en teknisk klargjøring, ikke en endring av rettstilstanden.

Som gjort rede for i punkt 11.2 er ikke åndsverkloven til hinder for at offentlige organer kan disponere over sine rettigheter etter åndsverkloven på en måte som muliggjør viderebruk av innholdet, men forvaltningen av rettighetene vil kunne være til hinder.

Norske myndigheter har en forpliktelse til å sørge for at databaserettigheter som innehas av det offentlige, ikke utøves på en måte som forhindrer eller begrenser den viderebruken som åpne data-direktivet artikkel 1 nr. 6 legger opp til.

I arbeidsdokumentet til åpne data-direktivet fremgår det at konsultasjonsprosessen påviste et behov for klargjøring av forholdet mellom åpne data-direktivet og databasedirektivet. På s. 62 fremgår det at

"... the sui generis database right was seen as problematic because public bodies could use it to restrict the applicability of the PSI access and re-use rules;"

Og videre på s. 66 heter det:

"Of the 196 online respondents to the question, 68 % were in favour of clarifying the relationship between the Directives, so as to ensure that public bodies cannot invoke database rights in order to prevent the re-use of PSI."

Et spørsmål er dermed om det også i offentleglova er behov for å innta en presisering i tråd med direktivets tekniske klargjøring.

EU-kommisjonen har opplyst departementet om at de har anbefalt at bestemmelsen i artikkel 1 nr. 6 eksplisitt gjennomføres i den nasjonale lovgivningen om viderebruk. Deres erfaring er at det ser ut til at medlemsstatene følger dette.

Departementet har ikke oversikt om og i hvilken grad det i Norge har vært utfordringer knyttet til at offentlige etater urettmessig har nektet innsyn i databaser, men ser det som formålstjenlig at kravet i åpne data-direktivet artikkel 1 nr. 6 kommer tydelig frem.

Departementet ser det som viktig å påpeke at artikkel 1 nr. 6 ikke er et unntak fra databasevernet på generelt grunnlag og at adgangen til viderebruk skal baseres på en konkret vurdering for hver enkelt database. Bestemmelsen retter seg altså mot forvaltningen av databaserettighetene, og den er ikke til hinder for at et organ eksempelvis har mulighet for å ta betalt etter offentlegforskrifta § 4 sjette ledd dersom det helt eller delvis skal være selvfinansierende, og da så langt det er fastsatt at betaling for informasjon skal være en del av inntektsgrunnlaget til organet. De nærmere kravene til satser følger av femte ledd, men det ligger eksempelvis i dette at et organ skal kunne ha en rimelig avkastning på investeringene. Dersom det skulle dreie seg om datasett som etter åpne data-direktivet er å anse som datasett med høy verdi, vil det kun kunne kreves betaling i inntil to år fra gjennomføringsrettsakten trer i kraft. Deretter skal tilgang til slike datasett som hovedregel være gratis.

Departementet vil i denne sammenheng også nevne at hovedregelen om retten til innsyn etter offentleglova er avgrenset til å gjelde dokumenter som allerede eksisterer når det blir krevd innsyn. Et organ har således heller ikke i denne sammenhengen en plikt til å etablere et nytt dokument, eksempelvis gjøre en sammenstilling av opplysninger i organets databaser, med

mindre dette kan gjøres med enkle operasjoner i samsvar med § 9. Etter forskriften § 4 fjerde ledd kan et organ også kreve betaling der informasjon utelukkende blir produsert eller tilpasset for å dekke et behov hos eksterne aktører.

Departementet vil videre påpeke at det følger av offentleglova § 29 første ledd første punktum at innsynskrav skal behandles konkret og selvstendig. Dette vil sikre at det ikke gjøres unntak generelt, og at det skjer en konkret vurdering av den enkelte forespørsel om innsyn. Vurderingen må da gjøres slik at offentlige organer ikke utøver sin rett som databaseprodusent til å hindre viderebruk av dokumenter utover de grensene som følger av offentleglova og offentlegforskrifta. Der det først er gitt innsyn i databaser som er fremskaffet eller finansiert av offentlige midler, bør organet imidlertid vurdere å gjøre tilgangen til den konkrete databasen så enkelt som mulig, eksempelvis gjennom felles datakatalog administrert av Digitaliseringsdirektoratet.

Departementet vil derfor foreslå at det inntas en presisering i tråd med direktivets tekniske klargjøring.

På bakgrunn av at viderebruk av offentlige data er regulert i offentleglova, foreslår departementet i utgangspunktet å ta presiseringen inn i et nytt offentleglova § 7 andre ledd, som skal lyde:

"Eit offentlig organ skal ikkje utøve retten sin som databaseprodusent etter direktiv 96/9/EF artikkel 7 nr. 1, til å hindre eller avgrense vidarebruk av dokument utover grensene i direktiv (EU) 2019/1024."

Nåværende andre ledd blir da nytt tredje ledd.

Departementet ber imidlertid om høringsinstansenes synspunkter på plasseringen av en slik klargjøringsbestemmelse, og om dette bør gjennomføres på annen måte og eventuelt tas inn i en annen lov.

12. Økonomiske og administrative konsekvenser

Departementet antar at det å kreve at dynamiske data og datasett med høy verdi skal gjøres tilgjengelig i sanntid via API-er vil kunne ha økonomiske konsekvenser i form av bl.a. teknisk utvikling og tilrettelegging. Å utvikle gode API-er kan være enkelt for noen typer data, men langt mer krevende for andre typer. Departementet antar at utvikling av slike API-er i all hovedsak kan gjøres innenfor tilgjengelige budsjetter når det gjelder det tekniske. Dette er for øvrig også i tråd med EU-kommisjonens egne vurderinger om at omkostningene forbundet med forslaget er begrenset og primært relatert til oppdatering av offentlig sektors digitale infrastruktur. Kravet om at dataene skal være tilgjengelig umiddelbart etter innsamlingen, forutsetter at etaten har systemer som sikrer at innsamlede data kontrolleres og systematiseres i databaser egnet for direkte aksessering.

Åpne data-direktivet strammer inn adgangen til å ta betalt for viderebruk av offentlige data og viderefører ikke den tidligere bestemmelsen i artikkel 6 nr. 2 bokstav b som tillot gebyrer ut over marginalkostnadene for spesifikke dokumenter, uten at dette representerte en betydelig

del av organets virksomhet. Dermed må offentlige organer nå vurderes etter bestemmelsen om marginalkost hvor kostnader til innsamling og produksjon med eventuell brukerbetaling ikke er omfattet. Dette vil kunne få økonomiske konsekvenser for statlige og kommunale etater som finansierer sin virksomhet på denne måten. Primært vil det kunne gjelde innsamling og produksjon av geodata (kart m.m.) og eiendomsinformasjon, jf. unntak for slike data i offentligforskrifta § 4 femte ledd. Særlig vil det kunne gjelde produksjon og vedlikehold av de mest detaljerte og nøyaktige kartdataene, som bl.a. er grunnlag for arealplanlegging, prosjektering og utbygging. Vi oppfordrer berørte organer til å gi innspill på konsekvensene av endringene i reglene om gebyrer der bl.a. innholdet i marginalkostprinsippet endres.

Når det gjelder produksjon og vedlikehold (oppdatering) av de mest detaljerte og nøyaktige dataene (felles kartbase (FKB), ortofoto, laserdata m.m.), kan direktivet derfor medføre behov for en vesentlig omlegging av dagens finansieringsmodell dersom de er omfattet av den kommende reguleringen.

I den grad innsamling og produksjon av geodata (kart m.m.) og eiendomsinformasjon skjer i regi av statlig eller kommunalt organ som helt eller delvis skal være selvfinansiert, vil imidlertid kostnader til innsamling og produksjon fortsatt kunne dekkes med brukerbetaling, jf. offentligforskrifta § 4 sjette ledd. For staten kan det gjelde tilrettelegging av elektroniske sjøkart i regi av statsselskapet ECC AS.

Departementet legger til grunn at betaling for spesialtilpassede informasjonspakker ligger utenfor virkeområdet til direktivet og ikke berøres, jf. artikkel 1 nr. 2 bokstav a. For mange kommuner kan det gjelde produksjon av ulike spesialtilpassede informasjonspakker for eiendomsめklere o.l.

Departementet gjør oppmerksom på det også er satt i gang et utredningsarbeid om dataøkonomien i statlig sektor, som skal gi anbefalinger til hvordan man skal organisere og finansiere arbeidet med å dele data til viderebruk framover. Anbefalingen skal ta utgangspunkt i dagens rammebetingelser, og være basert på kartlagte utfordringer og behov knyttet til dagens praksis.

Når det gjelder innføringen av konseptet med datasett med høy verdi, er det usikkert hvilke konkrete datasett som vil omfattes, og da med den konsekvens at de som hovedregel skal være gratis tilgjengelig gjennom API-er, eller, der det er relevant, som massenedlasting (bulknedlasting). Hvilke konkrete datasett som skal omfattes, vil bli besluttet ved en gjennomføringsrettsakt, mest sannsynlig i løpet av 2021. Gjennomføringsrettsakten vil sendes på høring når den foreligger.

Departementet gjør derfor oppmerksom på at, avhengig av hvilke datasett som omfattes av gjennomføringsrettsakten, vil det her kunne være økonomiske konsekvenser som departementet ikke er kjent med. Dette kan til dels være betydelige økonomiske konsekvenser dersom datasett som i dag er en viktig del av inntektsgrunnlaget til offentlige organer inkluderes, siden et eventuelt unntak fra kravet om vederlagsfrihet kun gjelder i inntil 2 år. Det er altså betydelig usikkerhet knyttet til konsekvensene av gjennomføringsrettsakten, som for øvrig vil sendes på høring straks den foreligger.

Forslaget vurderes til ikke å ha særlige negative konsekvenser for privat næringsliv. For private aktører vil direktivet derimot kunne ha positive konsekvenser ved at tilfanget av hvilke dokumenter som det gis innsyn i, vil øke, og da også fra andre EU/EØS-land.

Ved at offentlige foretak (*public undertakings*) omfattes av åpne data-direktivet, vil det kunne oppstå mindre økonomiske og administrative konsekvenser for disse, eksempelvis ved utvikling av API-er.

13. Merknader til lov- og forskriftsforslaget

Forslaget til endringer i offentleglova

Til § 2 sjuende ledd

Direktiv (EU) 2019/1024 om åpne data og viderebruk av informasjon fra offentlig sektor (åpne data-direktivet) er en omarbeidelse av tidligere direktiv 2003/98/EF med endringsdirektiv 2013/37/EU (viderebruksdirektivet) og erstatter disse.

Offentleglova § 2 sjuende ledd foreslås endret ved at henvisningen til det tidligere viderebruksdirektivet med endringsdirektiv endres til det omarbeidede åpne data-direktivet. Henvisningsendringen medfører ingen realitetsendringer.

Til § 4 fjerde ledd

Departementet foreslår å ta inn en definisjon av dynamiske data i et nytt offentleglova § 4 *fjerde ledd*. Dette gjøres fordi det innføres enkelte særregler (leveringskrav) om hvordan tilgang til dynamiske data skal gis. Etter forslaget til fjerde ledd første punktum defineres dynamiske data som data som oppdateres hyppig eller i sanntid, eller som raskt blir foreldet. Videre foreslås det å presisere i et andre punktum at data som genereres av sensorer, normalt skal regnes som dynamiske data.

Nåværende § 4 fjerde ledd blir etter forslaget nytt *femte ledd*.

Til § 6 tredje ledd

Offentleglova § 6 tredje ledd foreslås endret ved at henvisningen til det tidligere viderebruksdirektivet med endringsdirektiv endres til det omarbeidede åpne data-direktivet. Henvisningsendringen medfører ingen realitetsendringer.

Til § 7 nytt andre og tredje ledd

Departementet foreslår at det i et nytt offentleglova § 7 *andre ledd* inntas en presisering i tråd med direktivets tekniske klargjøring om at offentlige databaseprodusenter ikke skal utøve sin rett til å hindre viderebruk av dokumenter utover de grensene som følger av åpne data-direktivet.

Nåværende andre ledd blir nytt *tredje ledd*. Dette leddet foreslås endret ved at henvisningen til det tidligere viderebruksdirektivet med endringsdirektiv endres til det omarbeidede åpne data-direktivet. Henvisningsendringen medfører ingen realitetsendringer.

Til § 8 tredje, fjerde og sjette ledd

Offentleglova § 8 fjerde og sjette ledd foreslås endret ved at henvisningene til det tidligere viderebruksdirektivet med endringsdirektiv endres til det omarbeidede åpne data-direktivet. Henvisningsendringene medfører ingen realitetsendringer.

Åpne data-direktivet innfører en mulighet for å ta betalt for anonymisering av personopplysninger og tiltak som treffes for å verne kommersielt fortrolige opplysninger der dette er relevant, og departementet foreslår på bakgrunn av dette at det bør fremgå av offentliglova og offentligforskrifta at betaling for kostnader knyttet til anonymisering kan inngå i beregningsgrunnlaget der det kan kreves betaling.

§ 8 tredje ledd andre punktum og fjerde ledd foreslås derfor endret ved at det slås fast at det kan tas betalt for anonymisering.

Departementet understreker at dette ikke innebærer at det skal kunne kreves betalt for kostnader knyttet til anonymisering som gjennomføres som en del av det ordinære arbeidet hos et organ som omfattes av loven. Dersom det eksempelvis derimot blir nødvendig å leie inn arbeidskraft eller sette bort oppdraget med anonymisering til eksterne, vil det kunne være aktuelt å kreve betaling for de relevante kostnadene.

Med anonymisering etter forslaget omfattes både anonymisering av personopplysninger og kommersielt fortrolige opplysninger, siden det også vil være det mest opplagte tiltaket for å verne kommersielt fortrolige opplysninger. Departementet ser ingen andre aktuelle tiltak som det bør være aktuelt å kreve betaling for.

Tilsvarende endringer foreslås for øvrig også tatt inn i offentligforskrifta § 4 fjerde ledd andre punktum og femte ledd andre punktum, se merknadene til de foreslåtte endringene i forskriften.

Til § 30

Offentleglova § 30 første og andre ledd foreslås endret ved at henvisningene til det tidligere viderebruksdirektivet med endringsdirektiv endres til det omarbeidede åpne data-direktivet. Henvisningsendringene medfører ingen realitetsendringer.

Åpne data-direktivet krever at når virksomheter som omfattes av direktivet, skal gjøre dynamiske data allment tilgjengelige, skal dette gjøres umiddelbart etter innsamlingen og ved API-er, eller som massenedlasting dersom det er relevant. Denne plikten foreslås tatt inn i et nytt § 30 fjerde ledd første og andre punktum.

Dersom virksomheten ikke har økonomisk og teknisk kapasitet til å gjøre slike dokumenter (dynamiske data) tilgjengelige umiddelbart etter innsamlingen, krever direktivet at dokumentene skal gjøres tilgjengelige for viderebruk innen en fastsatt frist eller med midlertidige tekniske begrensninger som ikke på en utilbørlig måte hindrer utnyttningen av deres økonomiske og sosiale. Dette foreslås tatt inn i det nye fjerde ledd tredje punktum.

Formålet med å sette en slik frist eller å tilgjengeliggjøre med midlertidige tekniske begrensninger er å sørge at det skal være mulig å utnytte dataenes økonomiske og sosiale

potensial fullt ut. Uforholdsmessighetsvurderingen som skal gjøres, skal se hen til det offentlige organets størrelse og driftsbudsjett.

Dersom begrunnede hensyn til allmennhetens interesse, som hensyn til folkehelse og offentlig sikkerhet, medfører behov for kontroll av slike dokumenter, bør dokumentene gjøres tilgjengelige umiddelbart etter kontrollen. Dette foreslås tatt inn i det nye § 30 fjerde ledd *fjerde punktum*. Det foreslås videre presisert i *femte punktum* at slike kontroller ikke bør påvirke hvor ofte dataene oppdateres.

Direktivets krav om tilgjengeliggjøring av dynamiske data gjøres gjeldende også for offentlige foretak, men kravene til disse skiller seg fra det som gjelder for offentlige organer. Leveringskravene for offentlige foretak slår kun inn for data som de er i besittelse av, og som allerede er gjort tilgjengelige for viderebruk. Departementet foreslår at dette presiseres i § 30 fjerde ledd *sjette punktum*.

Dersom det er fastsatt i en gjennomføringsrettsakt gitt med hjemmel i åpne data-direktivet artikkel 14, og som gjelder for Norge, at et datasett har høy verdi, kreves det at dette skal gjøres allment tilgjengelig, og at dette skal gjøres via API-er eller som massenedlasting der det er relevant. Dette foreslås tatt inn i et nytt § 30 *femte ledd første og andre punktum*. I *tredje punktum* foreslås det at Kongen kan gi forskrift om hvilke datasett som har høy verdi. Dermed vil gjennomføringen av Kommisjonens gjennomføringsrettsakter kunne gjøres i forskrift. Departementet anser dette som mest praktisk, da en slik liste over datasett med høy verdi ikke vil være statisk. Utpeking av datasett med høy verdi vil for øvrig også kunne omfatte datasett som ikke er omfattet av Kommisjonens gjennomføringsrettsakter.

Til ikrafttredelsesbestemmelsen

Det foreslås at endringsloven skal tre i kraft fra den tiden Kongen bestemmer, og at de ulike bestemmelsene kan settes i kraft til ulik tid.

Forslaget til endringer i offentlegforskrifta

Til § 1 fjerde ledd

Direktiv (EU) 2019/1024 om åpne data og viderebruk av informasjon fra offentlig sektor (åpne data-direktivet) er en omarbeidelse av tidligere direktiv 2003/98/EF med endringsdirektiv 2013/37/EU (viderebruksdirektivet) og erstatter disse.

Offentlegforskrifta § 1 fjerde ledd foreslås endret ved at henvisningen til det tidligere viderebruksdirektivet med endringsdirektiv endres til det omarbeidede åpne data-direktivet. Henvisningsendringen medfører ingen realitetsendringer.

Til § 4

Åpne data-direktivet fastsetter en tidsbegrensning på 2 år hvor det kan tas betaling for datasett med høy verdi der det foreligger et inntjeningskrav for offentlige organer. Fristen skal regnes fra ikrafttredelsen av gjennomføringsrettsakten for Norge.

Departementet foreslår å gjennomføre dette ved å tilføye et nytt § 4 sjette ledd fjerde punktum i offentligforskrifta. Departementet gjør oppmerksom på at det foreløpig ikke er vedtatt noen slik gjennomføringsrettsakt.

Direktivet innfører en mulighet for å ta betalt for anonymisering av personopplysninger og tiltak som treffes for å verne kommersielt fortrolige opplysninger der dette er relevant, jf. merknaden til forslaget til endringer i offentliglova § 8 ovenfor. Departementet foreslår å ta inn en tilsvarende mulighet i offentligforskrifta § 4 fjerde ledd andre punktum og femte ledd andre og tredje punktum. Bestemmelsene er gitt med hjemmel i offentliglova § 8 tredje ledd.

Tilsvarende endringer tas også inn i offentliglova § 8 tredje ledd andre punktum og fjerde ledd, se merknadene til endringer i offentliglova § 8 ovenfor.

Forskriften § 4 femte og sjette ledd må fortsatt ses i sammenheng, da de nærmere kriteriene for å utregne betalingssatsene fremgår av femte ledd om geodata og eiendomsinformasjon. Viderebruksdirektivets artikkel 6 nr. 2 bokstav b om særlige dokumenter videreføres ikke, noe som får betydning for hvilke betalingssatser som kan benyttes. Det er derfor behov for å endre både femte og sjette ledd.

Femte ledd foreslås endret slik at det reflekteres at det er forskjellige satser for offentlige organer uten inntjeningskrav og selvstendige rettssubjekter. Dette gjøres ved at femte ledd andre punktum bare skal regulere betalingssatsene for offentlige organer uten inntjeningskrav, mens tredje punktum endres slik at det kun regulerer betalingssatsene for selvstendige rettssubjekter. Det foreslås også tatt inn et fjerde punktum der det presiseres at § 4 femte ledd første til tredje punktum ikke omfatter datasett med høy verdi.

Det foreslås videre å ta inn et nytt sjette ledd fjerde punktum, der det skal hete at dersom det er fastsatt i en gjennomføringsrettsakt gitt med hjemmel i åpne data-direktivet artikkel 14 at et datasett har høy verdi, kan det bare kreves betaling for datasettet i inntil to år fra gjennomføringsrettsakten trer i kraft for Norge. Dette kan være datasett som holdes av offentlige organer med inntjeningskrav. Satsene vil være i tråd med offentligforskrifta § 4 femte ledd tredje punktum, og det tas derfor inn en henvisning til denne bestemmelsen.

For øvrig foreslås en språklig justering i femte ledd første punktum ved å endre "mv." til "m.m.". I § 4 femte ledd tredje punktum foreslås også å endre ordet "utlevering" til "formidling". Departementet kan ikke se at det er noen reell forskjell mellom begrepene slik de brukes i forskriften § 4 eller direktivets artikkel 6. Endringen vil dermed sikre konsistent begrepsbruk.

Sjette ledd andre punktum har allerede en referanse til femte ledd tredje punktum, som nå foreslås endret til å omfatte kun selvstendige rettssubjekter. Siden betalingssatsene for offentlige organer med inntjeningskrav vil være de samme som for selvstendige rettssubjekter etter femte ledd tredje punktum, opprettholdes henvisningen.

Direktivet innfører et krav til medlemslandene om å publisere en fullstendig oversikt på internett over alle offentlige organer som har rett til å ta betalt utover marginalkostnadene, fordi de har inntjeningskrav knyttet til utøvelsen av offentlige oppgaver. Et tilsvarende krav foreslås innført som et nytt § 4 sjette ledd tredje punktum. Departementet foreslår at oppgaven med å publisere og oppdatere en slik liste legges til departementet, men dette vil typisk bli delegert.

§ 4 sjuende ledd om arkiv, bibliotek og museum endres slik at kostnadene ved anonymisering, der det er relevant, kan medregnes i betalingsbetingelsene. Betaling for kostnader ved datalagring er som nevnt en presisering i direktivet, og adgangen til å ta betalt for dette vil for arkiv, bibliotek og museum følge av henvisningen til andre til fjerde ledd og femte ledd tredje punktum.

Direktivet innfører vederlagsfrihet for offentlig finansierte forskningsdata som er omfattet av artikkel 10, jf. definisjonen av forskningsdata i artikkel 2 nr. 9. Se punkt 4.3 om hvilke data som er omfattet, og vilkårene for dette. Et sentralt moment er at slike offentlige finansierte forskningsdata først omfattes dersom de allerede er offentliggjort gjennom ett sentralt datalager i institusjonen eller et emnebasert datalager (*repository*) av forskere, forskningsutøvende organisasjoner eller forskningsfinansierende organisasjoner.

Departementet foreslår at dette kravet om vederlagsfrihet tas inn som et nytt åttende ledd i offentligforskrifta § 4.

Forslaget til endringer i forskrift 18. desember 2013 nr. 1599 om utlevering, viderebruk og annen behandling av opplysninger fra grunnboken og matrikkelen

Til § 8 tredje ledd

Forskrift om utlevering, viderebruk og annen behandling av opplysninger fra grunnboken og matrikkelen, gir nærmere regler om hvordan Statens kartverk skal gjøre slike opplysninger elektronisk tilgjengelig for brukere av opplysningene. Forskriften åpner for at Kartverket kan ta betalt for denne type informasjonsformidling. Eventuell betaling må være innenfor rammene av direktiv (EU) 2019/1024 slik disse framgår av offentligforskrifta § 4 om betaling for geodata (kart m.m.) og eiendomsinformasjon.

Til ikrafttredelsesbestemmelsen

Det foreslås at endringsforskriften skal tre i kraft fra den tiden Kongen bestemmer, og at de ulike bestemmelsene kan settes i kraft til ulik tid.

14. Lov- og forskriftsutkast

Endringer i offentliglova

I

I lov 19. mai 2006 nr. 16 om rett til innsyn i dokument i offentlig verksemd blir det gjort følgende endringer:

§ 2 sjuende ledd skal lyde:

Føresegnene i § 6, § 7 andre ledd, § 8 tredje ledd andre punktum og fjerde og femte ledd og § 30 første ledd tredje punktum og andre ledd gjeld uavhengig av føresegnene i paragrafen her for alle verksemder som er omfatta av EØS-avtalen vedlegg XI nr. 5k (*direktiv (EU) 2019/1024*) om opne data og vidarebruk av informasjon frå offentleg sektor.

§ 4 fjerde ledd skal lyde:

Dynamiske data er dokument i digital form som blir oppdaterte hyppig eller i sanntid, eller som raskt blir forelda. Data som blir genererte av sensorar, skal normalt reknast som dynamiske data.

Nåværende fjerde ledd blir nytt femte ledd.

§ 6 tredje ledd skal lyde:

Dersom ikkje anna blir fastsett av Kongen i forskrift, gjeld føresegnene i paragrafen her berre for verksemder som er omfatta av EØS-avtalen vedlegg XI nr. 5k (*direktiv (EU) 2019/1024*) om opne data og vidarebruk av informasjon frå offentleg sektor.

§ 7 nytt andre ledd skal lyde:

Eit offentleg organ skal ikkje utøve retten sin som databaseprodusent etter direktiv 96/9/EF artikkel 7 nr. 1, til å hindre eller avgrense vidarebruk av dokument utover grensene i direktiv (EU) 2019/1024.

Nåværende andre ledd blir nytt tredje ledd og skal lyde:

I verksemder som er omfatta av EØS-avtalen vedlegg XI nr. 5k (*direktiv (EU) 2019/1024*) om opne data og vidarebruk av informasjon frå offentleg sektor, skal eventuelle standardlisensar om bruk av offentleg informasjon vere tilgjengelege i digitalt format, og dei må kunne behandlast elektronisk. Kongen kan i forskrift fastsetje at det same skal gjelde for verksemder som ikkje er omfatta av EØS-avtalen vedlegg XI nr. 5k (*direktiv (EU) 2019/1024*) om opne data og vidarebruk av informasjon frå offentleg sektor.

§ 8 tredje og fjerde ledd skal lyde:

Kongen kan gi forskrift om at det kan krevjast betaling for dokument dersom særlege tilhøve ved arten til dokumenta eller verksemda gjer det rimeleg. Betalingssatsane skal fastsetjast slik at dei samla inntektene ikkje blir større enn dei faktiske kostnadene ved

innsamling, produksjon, *reproduksjon, formidling og lagring* av informasjonen, med tillegg av ei rimeleg avkastning av investeringane, og *anonymisering dersom det er relevant*.

For verksemder som fell utanfor lova her, men som er omfatta av anna lovgiving som gir ålmenta innsyn i offentleg verksemd, eller av EØS-avtalen vedlegg XI nr. 5k (*direktiv (EU) 2019/1024*) om opne data og vidarebruk av informasjon frå offentleg sektor, må dei samla inntektene ved informasjonsutlevering ikkje overstige dei faktiske kostnadene ved *reproduksjon, formidling og lagring* av informasjonen, med tillegg av ei rimeleg avkastning av investeringane, og *ved anonymisering dersom det er relevant*.

§ 8 sjette ledd skal lyde:

Dersom ikkje anna blir fastsett av Kongen i forskrift, gjeld føresegnene i tredje ledd andre punktum og i fjerde og femte ledd berre for verksemder som er omfatta av EØS-avtalen vedlegg XI nr. 5k (*direktiv (EU) 2019/1024*) om opne data og vidarebruk av informasjon frå offentleg sektor.

§ 30 skal lyde:

§ 30 *Korleis organet skal gi innsyn og gjere dokument tilgjengelege*

Organet fastset ut frå omsynet til forsvarleg saksbehandling korleis eit dokument skal gjerast kjent. Det kan krevjast papirkopi eller elektronisk kopi av dokumentet. Hos verksemder som er omfatta av EØS-avtalen vedlegg XI nr. 5k (*direktiv (EU) 2019/1024*) om opne data og vidarebruk av informasjon frå offentleg sektor, og hos andre verksemder der det er fastsett av Kongen i forskrift, gjeld retten til kopi alle eksisterande format og språkversjonar. Retten til kopi gjeld ikkje format eller versjonar av eit dokument som er allment tilgjengeleg. Kongen kan gi forskrift om at retten til elektronisk kopi ikkje skal gjelde for dokument som ein tredjeperson har immaterielle rettar til, og for dokument der det er påkravd av arkivtekniske omsyn.

Når verksemder som er omfatta av EØS-avtalen vedlegg XI nr. 5k (*direktiv (EU) 2019/1024*) om opne data og vidarebruk av informasjon frå offentleg sektor, gir innsyn i informasjon som det knyter seg immaterielle rettar til, skal organet, dersom det har kjennskap til det, opplyse om kven som er innehavar av rettane, eller kva for lisenshavar organet har fått informasjonen frå. Dette gjeld likevel ikkje når det er klart unødvendig å gi slike opplysningar. Kongen kan fastsetje i forskrift at føresegnene i leddet her også skal gjelde for verksemder som ikkje er omfatta av EØS-avtalen vedlegg XI nr. 5k (*direktiv (EU) 2019/1024*) om opne data og vidarebruk av informasjon frå offentleg sektor.

Dersom verksemder som nemnde i andre ledd gjer dokument med tilhøyrande metadata allment tilgjengelege, skal tilgjengeleggjinga skje i alle eksisterande format og språkversjonar, så langt slik tilgjengeleggjing er i samsvar med lova her og tilhøyrande forskrift. Plikta omfattar maskinleselege format. Plikta etter første punktum omfattar ikkje

format som berre blir brukte til lagring eller annan intern bruk, eller som elles er ueigna for tilgjengeleggjering.

Når verksemder som er omfatta av EØS-avtalen vedlegg XI nr. 5k (direktiv (EU) 2019/1024), skal gjere dynamiske data allment tilgjengelege, skal dette gjerast umiddelbart etter innsamlinga. Tilgjengeleggjeringa skal skje ved API-ar og som massenedlasting dersom det er relevant. Dersom verksemda ikkje har økonomisk og teknisk kapasitet til å gjere slike dokument tilgjengelege umiddelbart etter innsamlinga, skal dokumenta gjerast tilgjengelege for vidarebruk innan ein fastsett frist eller med mellombelse tekniske avgrensingar som ikkje på ein utilbørleg måte hindrar utnyttinga av deira økonomiske og sosiale potensial. Dersom grunngitte omsyn til ålmenta si interesse, som omsyna til folkehelse og offentleg trygging, medfører behov for kontroll av slike dokument, bør dokumenta gjerast tilgjengelege umiddelbart etter kontrollen. Slike kontrollar bør ikkje påverke kor ofte dokumenta blir oppdaterte. For verksemder som er omfatta av direktiv (EU) 2019/1024 artikkel 1 nr. 1 bokstav b, gjeld fyrste til femte punktum berre for eksisterande dokument som er hos verksemda, og som allereie er tilgjengelege for vidarebruk.

Verksemder som er omfatta av EØS-avtalen vedlegg XI nr. 5k (direktiv (EU) 2019/1024), skal gjere datasett allment tilgjengelege når det er fastsett i ei gjennomføringsrettsakt som er gitt med heimel i direktiv (EU) 2019/1024 artikkel 14, og som gjeld for Noreg, at eit datasett har høg verdi. Tilgjengeleggjeringa skal skje ved API-ar og som massenedlasting dersom det er relevant. Kongen kan gi forskrift om kva for datasett som har høg verdi.

II

Loven gjelder fra den tiden Kongen bestemmer. Kongen kan sette de ulike bestemmelsene i kraft til ulik tid.

Endringer i offentlegforskrifta m.m.

I

I forskrift 17. oktober 2008 nr. 1119 til offentleglova gjøres følgende endringer:

§ 1 fjerde ledd andre punktum skal lyde:

Føresegnene i offentleglova § 6, § 7 andre ledd, § 8 tredje ledd andre punktum, fjerde ledd og femte ledd og § 30 fyrste ledd tredje punktum og andre ledd gjeld uavhengig av paragrafen her for alle verksemder som er omfatta av EØS-avtalen vedlegg XI nr. 5k (direktiv (EU) 2019/24) om opne data og vidarebruk av informasjon frå offentleg sektor.

§ 4 fjerde til åttende ledd skal lyde:

Det kan krevjast betaling for informasjon som blir produsert eller tilarbeidd utelukkande for å dekkje eit behov hos eksterne aktørar. Betalingssatsane skal ikkje overstige kostnadene ved innsamling, produksjon, reproduksjon og formidling av informasjonen, med tillegg av ei rimeleg avkastning av investeringane, og ved anonymisering dersom det er relevant.

Det kan krevjast betaling for geodata (kart m.m.) og eigedomsinformasjon. For offentlege organ skal betalingssatsane vere slik at inntektene ikkje overstig dei faktiske kostnadene ved reproduksjon og formidling av informasjon, og ved anonymisering dersom det er relevant. Sjølvstendige rettssubjekt som har utarbeiding og formidling av geodata eller eigedomsinformasjon som ei hovudoppgåve i si verksemd, kan likevel krevje betaling for informasjon etter fyrste punktum etter slik betalingssats at inntektene tilsvarar dei faktiske kostnadene ved innsamling, produksjon, reproduksjon, formidling og lagring av informasjon, med tillegg av ei rimeleg avkastning av investeringane, og ved anonymisering dersom det er relevant. Første til tredje punktum gjeld ikkje datasett med høg verdi.

Organ som skal drivast på kommersiell basis, eller som heilt eller dels skal vere sjølvfinansierande, kan ta betaling for informasjon, så langt det er fastsett at betaling for informasjon skal vere ein del av inntektsgrunnlaget til organet. Reglane om betalingssatsar i femte ledd tredje punktum gjeld tilsvarande. Departementet skal offentleggjere på internett ei liste over organ som det er fastsett at skal ha betaling for informasjon som ein del av inntektsgrunnlaget sitt. Dersom det er fastsett i ei gjennomføringsrettsakt gitt med heimel i direktiv (EU) 2019/1024 artikkel 14 at eit datasett har høg verdi, kan det berre krevjast betaling for datasettet i inntil to år frå gjennomføringsrettsakta tek til å gjelde for Noreg.

Arkiv, bibliotek og museum kan, i tillegg til å krevje betaling som nemnt i andre til fjerde ledd og femte ledd tredje punktum, krevje betaling for faktiske kostnader til lisensiering og bevaring. Det kan ikkje krevjast betaling for meir enn 20 % av bevaringskostnadene, utanom når behovet for bevaring av dokumentet har oppstått som følgje av ein konkret innsynsførespurnad. Det kan ikkje krevjast betaling for kostnader som gjeld lisensiering eller bevaring meir enn 2 år tilbake i tid.

Verksemder som er omfatta av EØS-avtalen vedlegg XI nr. 5k (direktiv) (EU) 2019/1024, skal gjere vederlagsfritt tilgjengeleg offentleg finansierte forskingsdata som er offentleggjorde gjennom eit sentralt datalager i institusjonen eller eit emnebasert datalager av forskarar, forskingsutøvande organisasjonar eller forskingsfinansierande organisasjonar.

Nåværende åttende ledd blir nytt niende ledd.

II

I forskrift 18. desember 2013 nr. 1599 om utlevering, vidarebruk og annen behandling av opplysninger fra grunnboken og matrikkelen skal § 8 tredje ledd lyde:

Betaling etter første og andre ledd skal fastsettes i samsvar med offentlegforskrifta § 4 første, andre, femte og sjette ledd.

III

Forskriften gjelder fra den tiden Kongen bestemmer. Kongen kan sette de ulike bestemmelsene i kraft til ulik tid.